

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
к. е. н., доцент Уханова І.О.

“ _____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему:

**«МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН ДЛЯ
УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ»**

Виконавець:
студент 4 курсу 43 групи ФМЕ
Кудбальян Ерік Арманович _____

Науковий керівник:
к.е.н, доцент
Воронова О. В. _____

Одеса – 2024 рік

АНОТАЦІЯ

Кудбальян Е. А. «Можливість використання офшорних зон для удосконалення податкового планування підприємств України».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є механізми податкового планування підприємств України за допомогою офшорних зон.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування офшорних зон, їх класифікація та правові особливості.

Проаналізовано практичний досвід використання офшорних зон українськими підприємствами, включаючи економічні вигоди та ризики, пов'язані з їх застосуванням.

Запропоновано рекомендації щодо оптимізації податкового планування підприємств через використання офшорних зон, включаючи розробку стратегій мінімізації податкових зобов'язань при дотриманні міжнародного та національного законодавства.

Ключові слова: офшорні зони, податкове планування, оптимізація оподаткування, податкові стратегії, економічні вигоди, податкові ризики, правове регулювання.

ANNOTATION

Kudbalyan E, «The possibility of using offshore zones to improve the tax planning of Ukrainian enterprises».

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024

Thesis consists of three chapters. Object of study is the tax planning mechanisms of Ukrainian enterprises using offshore zones.

The paper examines the theoretical aspects of the functioning of offshore zones, their classification and legal features.

The practical experience of using offshore zones by Ukrainian enterprises is analyzed, including the economic benefits and risks associated with their use.

Recommendations are offered to optimize the tax planning of enterprises through the use of offshore zones, including the development of strategies to minimize tax liabilities in compliance with international and national legislation.

Keywords: offshore zones, tax planning, tax optimization, tax strategies, economic benefits, tax risks, legal regulation.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН	8
1.1. Економічна сутність та історичні передумови виникнення офшорних зон	8
1.2. Типізація офшорних зон	16
1.3. Світові тенденції діяльності офшорів	24
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	36
2.1. Застосування офшорних схем у податковому плануванні підприємницької діяльності	36
2.2. Аналіз застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування ..	45
2.3. Аналіз методів оптимізації податкового оподаткування підприємств України ..	55
Висновки до розділу 2	63
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	65
3.1. Управління контрольованими іноземними компаніями	65
3.2. Застосування плану BEPS як напрямку оптимізації податкового оподаткування підприємств	74
Висновки до розділу 3	84
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації та постійного зростання конкуренції підприємства змушені шукати нові шляхи підвищення своєї економічної ефективності. Одним із таких шляхів є оптимізація податкового планування, зокрема за рахунок використання офшорних зон. Офшорні зони дають можливість підприємствам значно знизити податковий тягар, що може сприяти підвищенню інвестиційної привабливості та загальної фінансової стабільності підприємств. Для України, де податкове законодавство часто змінюється та характеризується високим рівнем податкового тиску, використання офшорних зон може стати важливим інструментом у податковій стратегії підприємств.

Не можливо не зазначити, що із розвитком ринкових відносин економічна діяльність різних суб'єктів стала все більше набувати міжнародного характеру. Неможливо заперечувати вплив на всіх національних виробників товарів та послуг інтеграційних процесів. Але кожне підприємство незалежно від того чи охоплює його діяльність лише національний ринок чи ще й міжнародний, зобов'язане сплачувати податки відповідно до національного законодавства тієї країни, де воно здійснює свою діяльність.

У зв'язку з досить сильним податковим тягарем багато підприємців зараз намагаються не ухилятися від податків, а правильно планувати та оплачувати їх, при цьому намагаючись максимально зменшити їх розмір або взагалі досягти нульової ставки. Одним із таких способів є використання офшорних зон та створення офшорних компаній. Хоча створення та діяльність таких підприємств не суперечить закону, уряди багатьох країн бачать загрозу, яку становить офшорна діяльність їхніх громадян, та вживають різних заходів щодо боротьби з цим видом діяльності.

Термін «офшорна економіка» в сучасній українській економічній практиці пов'язується як з «перекачуванням» грошей за кордон, так і з відведенням стратегічних активів країни з-під державного контролю. Таким чином, у сьогоденній дійсності підставні юрисдикції стали загрожувати національній безпеці України.

Міжнародна громадськість також привертає свою увагу до діяльності офшорів. Причому стан світової фінансової нестабільності ставить цю проблему у центр уваги міжнародної спільноти. Такі великі спільноти, як G20, МВФ, уряди розвинених країн і держав тримають завдання боротьби з ухиленням від оподаткування та «тіньовими» операціями на постійному контролі.

За цим напрямом було зроблено вже чимало кроків як на місцевому, так і на загальносвітовому рівні. Однак говорити про те, що сьогодні створено адекватну та досконалу систему контролю за офшорним бізнесом, напевно, було б передчасним.

Особливості провадження офшорної фінансової діяльності, функціонування офшорних юрисдикцій, визначення їх впливу на економіку країн-донорів досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема І. Комар, В. Франчук, А. Пришла, В. Єрмоленко, Т. Гурова, А. Єфременко, З. Луцишин, Н. Южаніна, Т. Фролова, М. Мазур, Д. Перебийніс та інші. І. Леган та І. Супрунова розглядають офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. О. Чеберяко дослідив сутність офшорної фінансової діяльності та її вплив на економіку України, встановив, що негативний вплив на економіку проявляється у недобросовісній податковій конкуренції, яка зменшує базу оподаткування, сприяє відтіку капіталу та підтримує тіньову економіку.

Метою даної кваліфікаційної роботи є вивчення можливостей та оцінка ефективності використання офшорних зон для удосконалення податкового планування підприємств України.

Мета роботи продукує постановку наступних *задач дослідження*:

- 1) визначити економічну сутність та історичні передумови виникнення офшорних зон;
- 2) охарактеризувати типізацію офшорних зон;
- 3) з'ясувати світові тенденції діяльності офшорів;
- 4) дослідити особливості застосування офшорних схем у податковому плануванні підприємницької діяльності;
- 5) проаналізувати застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування;

6) проаналізувати методи оптимізації податкового оподаткування підприємств України;

7) дослідити особливості управління контрольованими іноземними компаніями;

8) оцінити можливість застосування плану BEPS як напрямку оптимізації податкового оподаткування підприємств.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі податкового планування підприємств України.

Предметом дослідження є можливості та механізми використання офшорних зон у податковому плануванні підприємств України.

Методологія дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: аналіз наукової літератури (для визначення теоретичних основ, ключових понять, правової бази, що регулює використання офшорних зон і податкове планування); порівняльний аналіз (допоміг виявити відмінності та спільні риси у податковому плануванні підприємств України та інших країн, що використовують офшорні зони); системний підхід (для комплексного аналізу можливості використання офшорних зон у контексті податкового планування підприємств України з урахуванням всіх взаємопов'язаних елементів); статистичні методи аналізу даних (для оцінки ефективності використання офшорних зон для податкового планування на основі статистичних даних); метод експертних оцінок (для отримання кваліфікованих думок фахівців щодо використання офшорних зон для податкового планування).

Ці методи забезпечують комплексний підхід до дослідження можливості використання офшорних зон для удосконалення податкового планування підприємств України, дозволяючи отримати всебічну інформацію та надійні висновки.

Інформаційну базу дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань податкового планування і офшорних зон, нормативно-правові акти України, офіційні дані державних органів, а також аналітичні звіти міжнародних організацій.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра підготовлено тези:

Офшорні юрисдикції як інструмент мінімізації податкового навантаження // Студентська науково-практична конференція факультету міжнародної економіки ОНЕУ «Минуле, сучасне, майбутнє». Секція Міжнародних економічних відносин: «Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародних економічних відносин» (м. Одеса, квітень 2024 р.)

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (33 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 4 рисунків та 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

1.1. Економічна сутність та історичні передумови виникнення офшорних зон

Історія офшорних зон у сучасному їхньому вигляді відносно невелика, оскільки вони почали з'являтися лише в середині XX століття. Проте схеми обходу сплати податків ділками існували з часів Стародавньої Греції. У своїй роботі, присвяченій впливу оподаткування на становлення цивілізації, Чарльз Адамс, звертаючись до історії античної Греції, пише, що багато століть острів Родос був центром регіональної торгівлі не лише басейну Егейського моря, а й усього Східного Середземномор'я. Однак після того, як було вирішено запровадити 2-відсотковий податок на портову торгівлю, Родос за дуже короткий час втратив 85% свого торгового обороту.

Цьому більшою мірою сприяло і те, що приблизно в цей же час з'являється інший порт вільної торгівлі в регіоні – на острові Делос – прямий конкурент Родосу. Подібні процеси відбувалися і на інших островах Егейського моря, а також у материковій Греції. Коли стародавні Афіни запровадили 2-відсотковий зовнішньоторговельний податок (і експорт, і імпорт), то грецькі і фінікійські купці об'їжджали цей найвідоміший мегаполіс Античності за 20 миль, щоб уникнути сплати цих зборів. Незабаром невеликі сусідні острови стали притулками для безмитної та безподаткової торгівлі та місцями накопичення товарів для їхнього контрабандного ввезення до Афін без сплати податків [1, с. 83-85].

Цей приклад показує, що з часів Стародавніх Греків з'явилися подоби сучасних «податкових гаваней» обслуговування торгівлі між полісами (аналог сучасної міжнародної торгівлі).

У середні віки бажання купців уникнути податків нікуди не зникло. Прикладом цього служить середньовічна Фландрія. У XV столітті у Фландрії були дуже низькі торгові обмеження та податки, через це англійським купцям було

вигідніше возити та продавати шерсть у Фландрії, а не в Англії, де податки та обмеження були значно вищими [8, с. 43].

Згодом історія ухилення від сплати податків продовжилася в епоху колоніалізму. На той час приватні підприємства (компанії) та працівники цих компаній із країн-господарів (метрополій) колоній не входили до юрисдикції тих колоній, де вони працювали. Це дозволяло їм вести свій бізнес у колонії, але формально не відноситься до неї – за такої схеми прибуток безпосередньо йшов компаніям та працівникам, податок сплачувався в країні метрополії, а бідна колонія не отримувала жодної користі від діяльності на її території.

Своя історія ухилення від сплати податків та використання для цього прототипів офшорів є й у США. Там із XVIII століття підприємці, щоб уникнути сплати податку на імпорт, яким обкладала їх Англія, стали використовувати країни Латинської Америки для ведення торгової діяльності.

Одна з важливих подій у становленні майбутніх офшорних юрисдикцій відбулася у 1713 році у Швейцарії, коли Міська Рада Женеви зобов'язала всі банки реєструвати клієнтів та їх операції. Але разом із цим, цей закон також накладав заборону розголошення будь-якої інформації про клієнтів та їхні операції без спеціального дозволу Міської Ради. Це забезпечило максимальний рівень анонімності та збереження капіталу для купців і навіть правителів деяких країн.

У новітній історії поступове зародження офшорів почалося з середини XX століття, через деякий час після Другої світової війни. Можна виділити такі причини, які сприяли цьому:

- поява капіталу, одержаного злочинним шляхом (так званий «брудний» капітал шукав шляхи легалізації);
- збільшення податкового навантаження на підприємства (у Європейському регіоні, який був зруйнований війною, підприємства зазнавали податкового тиску. У зв'язку з цим виник запит на пошук шляхів оптимізації податкового навантаження);
- міжнародне співробітництво та зростаючий тренд глобалізації (відкриті кордони, вільний рух капіталу та міжнародне співробітництво сприяли конкуренції

фінансових юрисдикцій за капітал підприємця, інтерес якого лежить у пошуку ефективних способів мінімізації витрат).

Ще однією важливою подією в історії офшорних зон стало введення в 1965 році дворівневої банківської системи на Багамських островах. Система передбачала розмежування у банківському обслуговуванні. Національні банки працювали за звичайним законодавством і стали обслуговувати резидентів, а для нерезидентів призначалися спеціально створені офшорні банки.

Інакше висловлюючись, Багамські острови стали першою офшорною зоною, яка запропонувала нерезидентам нову послугу – офшорний «кишеньковий» банк. Простота, низькі вимоги та відносно швидкий термін отримання банківської ліцензії дозволили нерезидентам створювати свої банки та вбудовувати їх у холдинги для обслуговування розрахунків групи офшорних компаній, які працюють за кордоном. На сьогоднішній день майже всі великі європейські та американські банки мають свої дочірні офшорні банки та структури.

Справжній бум створення офшорних зон почався приблизно з середини 70-х років ХХ століття і тривав до кінця 90-х та початку нульових років. На цьому етапі відбувалося широке використання офшорного бізнесу в економіку. Офшорні юрисдикції розширювалися, реєструвалася максимальна кількість компаній, функціонування офшорів із оптимізації оподаткування стали популярними, створювалися базові схеми діяльності безподаткових фірм. Безліч малих та середніх компаній почало реєструватися в офшорних зонах [5, с. 52].

Тут також варто наголосити на безпеці. Розширення військової присутності у вигляді баз США та НАТО вирішувало проблему стабільності та охорони офшорних держав, які на той час сконцентрували у собі велику кількість комерційно значущої інформації. Гібралтар є найяскравішим прикладом реалізації цієї схеми. На сьогоднішній день Гібралтар досить респектабельний офшор з розвиненою сферою послуг та банківською справою, його економіка орієнтована на обслуговування військово-морської та військово-повітряної баз Великобританії, транзитного порту (заходить близько 300 суден на день) та іноземних туристів.

На сьогоднішній день сучасні офшорні центри існують у кожному регіоні землі та обслуговують переважно сусідні з ним групи країн. Так, Північна та Південна Америка обслуговуються в основному офшорами країн карибського басейну, це Аруба, Барбадос, Багамські острови, Бермудські острови, Кайманові острови, Беліз, Тринідад і Тобаго, Панама, Східно-карибські острови (Антигуа і Барбуда, Антигуа і Барбуда, і Невіс, Сент-Вінсент та Гренадини, Монтсеррат, Гренада, Домініка), Уругвай, Британські Віргінські острови, а також штати Вайомінг та Делавер у США.

Європа обслуговується такими офшорними країнами та територіями: Гібралтар, острів Джерсі, острів Гернсі, острів Мен, Швейцарія, Монако, Андорра, Сан-Марино, Ватикан, Ліхтенштейн, Кіпр, Мальта та Люксембург. До близькосхідних офшорів можна віднести Бахрейн, Ізраїль та ОАЕ.

Офшорні зони Південно-Східної Азії та Океанії - це Гонконг, Макао, Сінгапур, Сейшельські острови, Вануату, Науру, Фіджі, Бруней, Острови Кука, Самоа, Соломонові острови, Маршаллові острови, Ніуе, Палау, Маврикій, а також острів Лабу. Слід зауважити, що цей список не є повним, має інформаційний характер і покликаний показати, що в сучасному глобальному світі в кожному регіоні існують свої центри тяжіння фінансів.

Тут варто зазначити, що на системному рівні сьогодні існують два види офшорних фінансових центрів: ті, що обслуговують інтереси регіональних еліт і ті, що належать Британській короні (формально незалежні держави, які фактично залишаються колоніями). Коронні володіння (приклад: Джерсі, Гібралтар) або заморські території Великобританії (приклад: Кайманові острови, Британські Віргінські острови) у сукупності становлять близько третини глобального ринку офшорних фінансових послуг [9].

Офшорні юрисдикції вирішують великий спектр проблем підприємців у сфері оптимізації податків, конфіденційності, захисту активів та виходу на міжнародні ринки. Сьогодні офшорні зони стали важливим компонентом тіньової діяльності, зокрема у процесі відмивання грошей. Як правило, кожна офшорна держава має свою валюту, але її курс жорстко прив'язаний до певної резервної валюти (долар

США, Британський фунт) за системою валютної ради (Currency board). Валютна рада допомагає забезпечити стабільність національного банківського сектора, платіжної системи та міжнародного потоку капіталу та інвестицій у офшорні юрисдикції.

Після досягнення піку популярності офшорного бізнесу наприкінці ХХ століття багато держав стали боротися з «офшоризацією» своїх економік. Перші, хто оголосив війну офшорним юрисдикціям стали держави-члени ОЕСР, випустивши в 1998 році доповідь «Шкідлива податкова конкуренція: глобальна проблема, що формується», де були сформульовані критерії визначення «несумлінної податкової конкуренції» та методи боротьби з нею.

Невдовзі пішла реакція у відповідь на діяльність ОЕСР і в березні 2001 року 13 острівних офшорних держав створили «Міжнародну організацію з податків та інвестицій». Організація поставила за мету протистояння з ОЕСР і звинуватила її в політиці подвійних стандартів.

Загалом запит на боротьбу з офшорним бізнесом виходить не лише з боку держав, які не одержують податкових надходжень до бюджету, а й з боку суспільства. Пов'язано це з резонансними витоками конфіденційних даних – «Панамський архів» (2016) та «Досьє пандори» (2021). У ході проведених міжнародних розслідувань виявилося, що корумповані чиновники з різних країн (у тому числі розвинених західних) використовують офшорні зони для особистого збагачення.

Відтак, з точки зору економічної сутності, офшорні зони — це юрисдикції, які пропонують сприятливі умови для бізнесу та інвестицій через низьке або відсутнє оподаткування, просту регуляторну систему та високий рівень конфіденційності. Основні характеристики офшорних зон представлено в Табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Основні характеристики офшорних зон

Характеристики	Пояснення
низькі податки	більшість офшорних зон пропонують

	значно нижчі податкові ставки в порівнянні з іншими країнами. У деяких випадках податки можуть бути відсутніми взагалі
конфіденційність	офшорні юрисдикції часто забезпечують високий рівень конфіденційності для власників компаній, що може включати відсутність вимог щодо розкриття бенефіціарних власників
регуляторна гнучкість	умови реєстрації та ведення бізнесу зазвичай значно простіші та менш бюрократизовані
фінансова стабільність	багато офшорних зон мають стабільні економіки і політичну систему, що приваблює міжнародних інвесторів

Джерело: складено автором

Таким чином, історичні передумови виникнення офшорних зон можна коротко поділити на періоди, що представлено в Табл 1.2.

Таблиця 1.2.

Історичні передумови виникнення офшорних зон

Етап	Пояснення
стародавні практики	практика переміщення капіталу у пошуках вигідніших умов існувала ще в стародавні часи. Наприклад, купці в Середземномор'ї часто використовували різні порти для уникнення місцевих податків
міжнародні банківські центри	у XIX столітті Лондон та Нью-Йорк

	стали великими міжнародними банківськими центрами, де зберігалися значні обсяги іноземних активів. Поступово з'явилися території, які пропонували вигідніші умови для зберігання капіталу, як-от Швейцарія з її банківською таємницею
післявоєнний період	після Другої світової війни почали з'являтися сучасні офшорні зони. У 1950-х роках такі країни як Британські Віргінські Острови, Кайманові Острови та Багами почали активно розвивати свою інфраструктуру для залучення міжнародного капіталу
глобалізація та інформаційні технології	з 1980-х років глобалізація та розвиток інформаційних технологій значно спростили переміщення капіталу, що сприяло зростанню популярності офшорних зон. Багато міжнародних корпорацій почали використовувати ці зони для оптимізації своїх податкових зобов'язань
регуляторні зміни	важливою історичною передумовою було також постійне посилення податкових режимів у розвинених країнах, що стимулювало компанії шукати більш вигідні податкові юрисдикції

Джерело: складено автором

Отже, офшорні зони є важливим елементом сучасної глобальної економіки, надаючи компаніям та інвесторам можливості для оптимізації податкових зобов'язань і зниження регуляторного тиску. Їх виникнення та розвиток були обумовлені багатьма історичними, економічними та політичними факторами.

Сьогодні офшорні зони продовжують відігравати значну роль у міжнародному фінансовому ландшафті, хоча й залишаються об'єктом критики через можливі зловживання, пов'язані з ухиленням від податків і відмиванням грошей (Рис. 1.1).

Рис. 1.1. Офшорна схема кредитування

Джерело: складено автором

1.2. Типізація офшорних зон

Типізація офшорних зон – це класифікація юрисдикцій на основі різних критеріїв, таких як податкове навантаження, фінансова прозорість, правовий режим, репутація і вимоги щодо звітності. Офшорні зони зазвичай використовуються компаніями та приватними особами для оптимізації податків, захисту активів і забезпечення конфіденційності [27].

Враховуючи те, що офшорна зона є різновидом вільних економічних зон, необхідно дослідити мету створення вільних економічних зон і відмінність офшорних зон від інших видів.

Вільна економічна зона — це частина території держави, на якій для інвесторів встановлюються податкові, митні, фінансові пільги з метою залучення додаткових інвестиційних коштів для активізації виробничої, торговельної, зовнішньоекономічної та інших видів діяльності.

Метою створення вільних економічних зон є:

- активізація зовнішньої торгівлі;
- стимулювання припливу іноземних інвестицій;
- використання зони для поглиблення зв'язку внутрішньої економіки зі світовим ринком;
- залучення та вільний обмін досягненнями в галузі науки і техніки;
- прискорення зростання окремих економічних районів;
- досягнення нової інноваційної якості економіки, розширення експортної бази та розвиток виробництва імпортозамінних товарів;
- формування певних структур, що дозволяють прискорити темпи ринкових перетворень.

Проте в цілому головним завданням створення вільних економічних зон слід вважати активізацію зовнішньоекономічної співпраці та розвиток інтеграційних процесів у період переходу до відкритої та конкурентоспроможної на світовому ринку економіки.

З видів діяльності, що переважає на території тієї чи іншої економічної зони, можна виділити наступні види, які можна зобразити наступним чином (Таблиця 1.3.):

Таблиця 1.3.

Види вільних економічних зон

Види вільних економічних зон	Характеристика
Торгово-складські зони	- товари іноземного походження можна зберігати, продавати та купувати без сплати звичайних митних зборів; - це - торгово-складська зона безмитної торгівлі; - створюються для обслуговування світового ринку; - не підпадають під дію багатьох податкових правил і митних обмежень, що діють в решті країни; - підлягають державному регулюванню зовнішньоекономічних відносин; - організовуються в більшості випадків в морських і річкових портах, на автомобільно-залізничних вузлах, в аеропортах, тобто в місцях транзиту вантажів і пасажирів
Портові спеціальні економічні зони	- метою створення є стимулювання розвитку портового господарства та розвитку портових послуг, конкурентоспроможних по відношенню до іноземних аналогів
Експортно-виробничі зони (промислові)	- відмінною рисою цих зон є те, що, використовуючи пільгові валютно-фінансові та правові режими, держава на території зони забезпечує розвиток найбільш пріоритетних галузей промисловості або на території депресивних територій стимулює експорт промислової продукції, залучаючи для цього цільова іноземна валюта або інвестиції від місцевого, державного, федерального уряду. Це створює умови для більш ефективного використання місцевої сировини, напівфабрикатів, впровадження сучасних методів управління виробництвом, підготовки кадрів відповідної кваліфікації, що в кінцевому результаті сприяє швидшому розвитку інших регіонів і країни в цілому
Науково-технологічні зони (технопарки, технополіси, наукові парки, техноцентри, бізнес-центри)	- на їх території наукова і промислово-технологічна діяльність поєднується у вигляді сучасних наукомістких фірм, зосереджених навколо великого дослідницького центру або університету; - мета створення: мобілізація всіх наявних матеріальних і трудових ресурсів для прискорення трансферу нових високих технологій у промисловість, створення нових робочих місць, диверсифікації економіки регіону та країни
	- приваблюють клієнтів вигідним валютно-фінансовим

Офшорні зони	режимом, високим рівнем банківської та комерційної таємниці, лояльністю державного регулювання; - основна відмінність від інших вільно-економічних зон: зареєстровані в них підприємства не мають права здійснювати будь-яку виробничу діяльність; - головна особливість офшорних юрисдикцій: є пільговий характер оподаткування, відсутність валютних обмежень, вільний вивіз прибутку, відсутність митних зборів для іноземних інвесторів, низький рівень статутного капіталу
Комплексні зони	- поєднуються торгові, митні, виробничі, дослідницькі функції, тобто комплексні (комбіновані) зони

Джерело: складено автором за [23, с. 107]

Виходячи з вищевикладеного, можна резюмувати, що існуючі типи вільних економічних зон і офшорних зон мають спільні риси низьких податків або їх повної відсутності. Але в той же час є істотна відмінність, вона полягає в тому, що всі типи вільних економічних зон спрямовані на залучення виробничого капіталу (як іноземного, так і внутрішнього), який акумулює дохід всередині зони, а мета офшорних зон - залучення тільки іноземний капітал, а підприємства, зареєстровані в цих зонах, не мають права здійснювати будь-яку виробничу діяльність на території зони [28, с. 66].

Визначивши сутність, первинне походження, мету створення та використання офшорних зон, можна виділити класифікаційні ознаки, які впливають на організацію бухгалтерського обліку.

За рівнем оподаткування:

1) Класичні офшорні юрисдикції – зазвичай це невеликі острівні держави. Класичні офшорні компанії не мають права вести будь-яку діяльність на території країни, де вони зареєстровані. Офшори в такій зоні, як правило, недорогі, вимоги оподаткування та бухгалтерського обліку повністю відсутні, але є обов'язок власника компанії щорічно сплачувати внесок до бюджету офшорної держави [12, с. 21]. Приклади: Беліз, Панама, Домініка, Багами та інші.

2) Низькоподаткова юрисдикція – юрисдикція, законодавство якої не передбачає звільнення від податків, але при дотриманні певних умов компаніям

надаються певні пільги. Зареєстровані компанії є резидентами країни реєстрації, вони зобов'язані стати на податковий облік, вести бухгалтерський облік, подавати звітність і платити місцеві податки. Цей тип юрисдикції є «прозорим» для банків і партнерів і може скористатися перевагами угод про уникнення подвійного оподаткування. Приклади: Болгарія, Ірландія, Кіпр, Лабуан, Швейцарія.

3) Респектабельні офшорні юрисдикції (оншори) – це держави зі звичайним (або високим) оподаткуванням. Зареєстровані в них компанії зобов'язані вести бухгалтерський облік в країні реєстрації, однак при дотриманні певних умов вони можуть платити податки в заниженому розмірі. Дані компанії можуть бути використані в агентських схемах, створенні холдингових структур, а також для використання угод про уникнення подвійного оподаткування. Приклади: Великобританія, Данія, Швейцарія, США, Нова Зеландія.

4) Адміністративно-територіальні утворення, в яких діє офшорний режим - це в основному характерно для країн федеративного устрою. Ці офшорні юрисдикції характеризуються тим, що вони можуть виконувати функції податкової гавані у разі ведення міжнародного бізнесу і водночас надають можливість здійснювати офшорні фінансово-економічні операції, не виходячи за національні кордони однієї країни. Оскільки для цих країн з федеративним устроєм характерно декілька рівнів оподаткування: федеральний, суб'єкта федерації та місцевий, то офшори надають пільги щодо податку суб'єкта федерації тим підприємствам, які, будучи зареєстрованими на його території, провадять діяльність та отримують доходи за її межами, тобто здійснюють фінансово-господарську діяльність офшорного типу.

Приклади адміністративно-територіальних утворень: США – штати Делавер, Невада і Вайомінг; Швейцарія – кантони Нематтель, Фрібург, Цуг; Канада – провінція – Нью-Брансвік [19].

За поданням звіту:

1) юрисдикції, які не передбачають обов'язковості надання фінансової звітності – до цієї групи входять країни, що входять до класичних офшорів;

2) юрисдикції, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність до контролюючих органів – ця група включає низькі податки та респектабельні офшорні юрисдикції.

За наявності договорів про уникнення подвійного оподаткування:

1) Юрисдикції з угодами про уникнення подвійного оподаткування. Створення компанії в юрисдикціях, які мають широку мережу угод про уникнення подвійного оподаткування, може бути значною перевагою для цілей мінімізації оподаткування дивідендів, відсотків і роялті, що сплачуються між країнами, які є сторонами такої угоди. Зазвичай такі юрисдикції позиціонуються як неофшорні.

2) Юрисдикції, які не мають (невелика кількість) угод про уникнення подвійного оподаткування. Цей тип юрисдикції зазвичай включає офшорні країни та використовується головним чином через відсутність корпоративних податків (на прибуток тощо) і зазвичай вимагає від компаній сплачувати лише фіксовані щорічні збори/платежі.

За моделлю бухгалтерського обліку:

1) англо-американська модель (полягає в орієнтації обліку на інформаційні запити інвесторів і кредиторів. У цій ситуації інформація фінансового обліку стає важливим джерелом даних про Ця модель характеризується: стабільною політичною системою; економічний розвиток; всі правила (стандарти) прийняті професійними організаціями; високий професійний рівень обліку ринків, користувачів, атестації професійних кадрів; фінансова звітність спрямована на задоволення потреб інвесторів і кредиторів).

Проте вказана модель не має: уніфікованого плану рахунків, облікових реєстрів, форм звітності, що може бути позитивною стороною цієї моделі. Ця модель обліку широко використовується у Великій Британії, на острові Джерсі, Гібралтарі, Кайманових островах, Багамах, Ірландії, Кіпрі [6, с. 90];

2) континентальна модель. Цієї моделі дотримуються більшість європейських країн і Японія. Це передбачає тісний зв'язок між бізнесом і банками, які в основному задовольняють потреби фінансових компаній. Бухгалтерський облік регламентований законодавством, характеризується значним консерватизмом.

Орієнтація на запити керівництва кредиторів не є пріоритетним завданням бухгалтерського обліку. Облікова політика насамперед спрямована на виконання вимог уряду, зокрема щодо оподаткування відповідно до національного макроекономічного плану. Крім того, уряди цих країн вимагають публікації деякої інформації про компанії, тому останні змушені складати фінансову звітність, але в менш детальній формі, ніж це необхідно для захисту інтересів кредиторів.

Континентальна модель використовується в країнах зі стабільною політичною системою та розвиненою економікою (Нідерланди, Люксембург, Мадейра, Панама та інші) і має такі особливості: фінансовий звіт спрямований на задоволення потреб банків, облікові реєстри регламентовані законодавством, бухгалтерська практика орієнтована на задоволення потреб банків. потреби уряду, зокрема показники макроекономічного рівня.

Залежно від типу офшорної компанії:

1) ощадні фірми – накопичення коштів, перевага визначається ступенем конфіденційності інформації про власника (Ліхтенштейн);

2) компанії транзитної торгівлі – наявність подвійної схеми, коли одна компанія зареєстрована у відповідній офшорній зоні, а інша – в респектабельній країні, яка є транзитером для фінансових потоків;

3) «роялті» компанії, що збирають різні ліцензійні платежі за патенти, роялті та інші подібні відрахування;

4) транспортні компанії та судноплавні компанії – здійснюють морські та повітряні перевезення як власними, так і застрахованими морськими та повітряними суднами під прапором офшорної держави або компанією, що здійснює експедиторську діяльність;

5) страхові компанії – перестраховування страхових ризиків або страхування «дружньою» компанією;

6) банки, відділення банків і кредитні установи - діяльність банків, відділень банків і кредитних установ в офшорних зонах підлягає ліцензуванню (Швейцарія);

7) інвестиційні та трастові компанії - реалізація грошових активів клієнтів (Нідерланди);

8) фінансові компанії та брокерські фірми (Люксембург, Швейцарія, Нідерланди, Ліхтенштейн, Ірландія);

9) холдингові компанії - в Люксембурзі за певних умов холдингові компанії повністю звільняються від податків.

10) штаб-квартири компаній - зайнятість великої кількості працівників. Основним параметром для створення такої структури буде сума податку на прибуток;

11) інформаційні агентства та видавничі компанії - країни з низьким рівнем оподаткування роялті, низькою вартістю виробництва поліграфічної продукції, хорошими засобами зв'язку (Кіпр і Мен) [16].

Отже, підсумувавши викладене, можна дійти висновку, що офшорні зони – це один із видів вільних економічних зон, який за своєю суттю має такі спільні риси, як встановлення пільгового режиму залучення капіталу. Особливістю, яка відрізняє офшорні зони від інших, є те, що на ці території залучається виключно іноземний капітал, а власники підприємств, зареєстрованих в офшорних зонах, зобов'язані вести діяльність тільки за межами офшорної зони.

Щодо основних типів офшорних зон (Рис. 1.2.), то до них належать:

Рис. 1.2. Основні типи офшорних зон

Джерело: складено автором

- класичні офшорні зони (Кайманові острови, Британські Віргінські острови, Беліз: ці юрисдикції відомі мінімальними або відсутніми податками на прибуток, легкістю реєстрації компаній, відсутністю вимог щодо фінансової звітності та високим рівнем конфіденційності);

- юрисдикції з низьким оподаткуванням (Ірландія, Люксембург, Швейцарія: пропонують знижені ставки податку на прибуток для певних видів діяльності або привабливі податкові режими для міжнародних корпорацій. Ці країни мають більш

розвинену правову систему та вищий рівень фінансової прозорості порівняно з класичними офшорами);

- юрисдикції з особливими податковими режимами (Гонконг, Сінгапур, ОАЕ: ці юрисдикції пропонують вигідні умови для певних типів бізнесу, наприклад, для фінансових, інвестиційних та торгових компаній. Вони також відомі своїм стабільним правовим середовищем і високим рівнем ділової репутації);

- юрисдикції з високим рівнем конфіденційності (Ліхтенштейн, Монако, Панама: ці країни пропонують високий рівень банківської та корпоративної таємниці, що робить їх привабливими для осіб, які прагнуть конфіденційності щодо своїх фінансових справ);

- юрисдикції з спеціальними економічними зонами (Дубай (ОАЕ), Лабуан (Малайзія), Вільні економічні зони в Литві та Польщі: спеціальні економічні зони пропонують вигідні умови для бізнесу, включаючи податкові пільги, спрощені регуляторні режими та спеціальні інвестиційні стимули).

Ключові фактори для вибору офшорної зони: податковий режим: різниця в податкових ставках, наявність угод про уникнення подвійного оподаткування; регуляторне середовище: рівень вимог до звітності, наявність фінансового моніторингу та прозорості; правова стабільність: правова система, яка забезпечує захист інтересів інвесторів; репутація: міжнародна репутація юрисдикції, яка може впливати на відносини з банками та інвесторами; конфіденційність: рівень захисту особистої та корпоративної інформації.

Обираючи офшорну зону, важливо ретельно оцінити ці фактори, щоб знайти оптимальний баланс між податковими вигодами та правовими ризиками.

1.3. Світові тенденції діяльності офшорів

Офшорна діяльність, яка включає у себе розміщення бізнесу або фінансових операцій за межами країни резидента, продовжує еволюціонувати відповідно до глобальних тенденцій.

Можна виокремити декілька етапів у розвитку офшорного сектора світової економіки, яким відповідає певна політика самих офшорів, країн-донорів офшорів та міжнародної спільноти по відношенню до офшорів (табл.1.4.)

Таблиця 1.4.

Етапи офшоризації світової економіки

До 1970-х років	Швейцарія, Австрія, Ліхтенштейн, Люксембург, Багамські острови, Нідерландські Антільські острови, Монако, Делавер, Уругвай
1970-і роки	Вануату (1970), Панама (1971), Кайманові острови, Коста-Ріка, острів Джерсі, Острів Гернсі, Острів Мен, Гібралтар, Гренада, Гонконг, Сінгапур (1973), Бахрейн (1975), Ліберія, Науру, Сент-Кітс, Сент-Вінсент і Гренадіни (1976), Барбадос (1979)
1980-і роки	Антигуа і Барбуда, Бермуди, острови Кука Теркс, Кайкос (1981), Ангілья і Антигуа (1982), Сінгапур (1983), Маврикій, острів Невіс (1984), Монтсеррат (1985), Віргінські острови та острів Мадейра (1986), Дублін (Ірландія) (1987), Аруба та Самуа (1988), Беліз, острів Гернсі та Мальта (1989)
1990-і роки	Гренада, Лабуан та Маршалові острови (1990), Ніуе, Канарські острови (Іспанія) та Сейшельські острови (1994), Домінікана, Чорногорія, ОАЕ (1996), Сент-Кітс (1997), Сент-Люсія (1998), Макао та Ісландія (1999)

Джерело: складено автором

По-перше, це доглобалізаційний період (до початку 1970-х років), коли сприятливі умови для фінансування та інших комерційних операцій, які пропонували окремі нечисленні юрисдикції, ще не сприймалися як особливе явище у світовій економіці. Більш того, деякі розвинені країни самі сприяли формуванню нових подібних анклавів, додавши певних конкурентних переваг. Офшорні юрисдикції, у свою чергу, сприяли вже назрілому руйнуванню замкнутості національних економічних систем.

По-друге, це період бурхливого розвитку офшорного бізнесу (з початку 1970-х років та майже до кінця 1990-х років), який співпав з початком активних

глобалізаційних процесів, які особливо сильно проявилися у фінансовій сфері у вигляді випереджаючого реальний сектор економіки росту різноманітних міждержавних потоків капіталу. Саме в цей період була сформована найбільша кількість офшорних юрисдикцій.

По-третє, це період початку трансформації офшорного бізнесу (1998—2001 рр.), коли оншорні країни починають усвідомлювати необхідність втручання в неконтрольований розвиток офшорного бізнесу. Вперше публікуються "чорні" списки ФАТФ (FATF — Financial Action Task Force on Money Laundering — Міжнародна група по боротьбі з відмиванням (легалізацією) злочинних доходів) та ОЕСР.

По-четверте, сучасний період розвитку офшорного бізнесу (після 11 вересня 2001 р.), коли необхідність суттєвих змін у даній сфері була усвідомлена практично усіма зацікавленими учасниками офшорних відносин.

У контексті цього можна відмітити найбільш значущі тенденції (Рис. 1.3.), які впливають на офшорну діяльність:

Рис.1.3. Тенденції, які впливають на офшорну діяльність

Джерело: складено автором

1. Зміни в законодавстві: багато країн змінюють своє законодавство щодо офшорних структур у зусиллях зменшити податкові ухилення та забезпечити більшу фінансову прозорість. Наприклад, вступили в силу ряд міжнародних стандартів в рамках BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), спрямованих на боротьбу з податковими ухиленнями.

Один з найбільш відомих і впливових міжнародних ініціатив у цьому напрямку - це BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), ініційований Організацією Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР).

BEPS спрямований на забезпечення того, щоб прибутки підприємств оподатковувалися там, де вони реально створюються, а не там, де можливості для податкових ухилень є найбільшими. Для досягнення цієї мети були прийняті різні міжнародні стандарти та рекомендації, включаючи:

- правила про контроль за переправою прибутку, які встановлюють вимоги щодо документування трансфертних цін для трансакцій між пов'язаними особами;
- правила про зміну резидентства, які спрямовані на уникнення зловживання податковими конвенціями та уникнення подвійного оподаткування;
- обов'язковий обмін інформацією (BEPS вимагає від країн обміну інформацією про фінансові відомості, включаючи банківські рахунки та інвестиційні доходи);
- вирішення питань про статус резидентства для цілей оподаткування (це важливо для уникнення використання офшорних структур з метою уникнення оподаткування) [22].

Ці зміни в законодавстві призвели до значного збільшення регуляторних вимог для офшорних компаній та збільшення рівня фінансової прозорості в світі. Вказане, у свою чергу, впливає на стратегії бізнесу та структуру оподаткування для багатьох міжнародних компаній.

2. Зростання регулювання: регулювальні вимоги до офшорних компаній стають більш жорсткими, що вимагає більшої дотриманості норм і стандартів, зокрема в області боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.

Це відбувається в контексті збільшення вимог до боротьби з фінансовою злочинністю, включаючи відмивання грошей та фінансування тероризму. Ось деякі аспекти цієї тенденції:

- законодавчі зміни. Як було зазначено вище, багато країн впроваджують нові законодавчі акти або змінюють існуючі, щоб зробити регулювання офшорних компаній більш жорстким та ефективним. Це може включати в себе вимоги до звітності, перевірок відповідності та розширення повноважень регулюючих органів;

- міжнародні стандарти: організації, такі як Фінансова діяльність з міжнародними фінансовими відносинами (FATF), розробляють та впроваджують міжнародні стандарти для боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, які також застосовуються до офшорних компаній;

- більша прозорість: зростання регулювання передбачає більшу відкритість та прозорість в фінансових операціях офшорних компаній. Це може включати в себе вимоги до звітності про власників та корпоративну структуру;

- штрафи та санкції: за порушення регулятивних вимог можуть передбачатися значні штрафи та санкції для офшорних компаній та їхніх власників;

- зміцнення контролю: регулюючі органи зміцнюють контроль за діяльністю офшорних компаній, проводять перевірки та аудити для забезпечення дотримання встановлених вимог.

Ці зміни ставлять перед офшорними компаніями нові вимоги та виклики, а також вимагають від них більшої уваги до впровадження відповідних процедур та контролю за фінансовими операціями.

3. Переміщення бізнес-процесів: із введенням нових технологій і змін в регуляторному середовищі деякі компанії переселяють свої бізнес-процеси з офшорних територій назад до своїх країн походження або до інших локацій.

Пересування бізнес-процесів з офшорних територій назад до своїх країн походження або до інших локацій є реакцією на ряд факторів, включаючи введення нових технологій та зміни в регуляторному середовищі. Можна виділити такі причини цього явища:

- автоматизація та цифрові технології (впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, роботизація процесів, аналітика даних та хмарні технології, може знизити потребу у фізичному присутності в офшорних локаціях. Багато бізнес-процесів можуть бути автоматизовані та виконані дистанційно, що робить непотрібними офшорні операції);

- зміни в регуляторному середовищі (зростання регулювання та вимоги до дотримання норм і стандартів можуть ускладнювати здійснення бізнесу в офшорних територіях. Це може призвести до рішення компаній перенести деякі бізнес-процеси назад до своїх країн походження або до інших локацій, де регулятивне середовище є більш сприятливим);

- гнучкість та зниження ризиків (підприємства можуть вирішити перенести деякі бізнес-процеси назад до власних країн або до інших локацій для забезпечення більшої гнучкості в управлінні та зменшення ризиків, пов'язаних з віддаленим управлінням та невідповідністю регуляторним вимогам);

- культурні фактори (у деяких випадках власники компаній можуть бажати мати більший контроль над бізнес-процесами та перенести їх назад до власних країн з метою збереження корпоративної культури та цінностей) [25, с. 101].

Ці фактори можуть призвести до переміщення бізнес-процесів та діяльності з офшорних територій, що має важливі наслідки для глобальної економіки та для стратегій бізнесу компаній.

4. Фокус на вартості та ефективності: збільшується увага до ефективності витрат, тому компанії шукають найбільш оптимальні та ефективні рішення для своїх офшорних операцій.

На мою думку, у розрізі цього можна виокремити такі аспекти цього явища:

- оптимізація процесів: компанії шукають способи оптимізувати свої офшорні операції, використовуючи методи якісного менеджменту, Lean або Six Sigma, щоб зменшити витрати, вдосконалити процеси та збільшити продуктивність;

- використання технологій: впровадження нових технологій, таких як автоматизація процесів, інтернет речей (IoT), хмарні рішення та штучний інтелект,

дозволяє знижувати витрати та підвищувати ефективність управління офшорними операціями;

- оптимізація структури оподаткування: компанії аналізують свої офшорні операції з точки зору оптимізації структури оподаткування, шукаючи способи мінімізувати податкові витрати та оптимізувати витрати на оподаткування;

- стратегічне планування: компанії активно займаються стратегічним плануванням своїх офшорних операцій, зокрема аналізують інвестиції та ризики, щоб забезпечити оптимальний баланс між витратами та ефективністю;

- управління ризиками: збільшена увага до вартості та ефективності також вимагає більшого контролю над ризиками, пов'язаними з офшорними операціями. Компанії вдосконалюють свої системи управління ризиками, щоб забезпечити стійкість та стабільність своїх операцій.

Ці підходи допомагають компаніям зменшити витрати, підвищити продуктивність та забезпечити конкурентні переваги на глобальному ринку, зберігаючи при цьому стійкість та ефективність своїх офшорних операцій.

5. Технологічний прорив: впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та аналітика даних, змінює підхід до організації та управління офшорними активами та операціями.

Технологічний прорив, який включає в себе впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект (AI), блокчейн та аналітика даних, суттєво впливає на підхід до організації та управління офшорними активами та операціями. Кілька способів, які технологічний прорив змінює цей підхід:

- автоматизація процесів (впровадження штучного інтелекту та автоматизованих систем дозволяє автоматизувати багато рутинних операцій в офшорних операціях, що зменшує час та затрати на їх виконання);

- підвищена безпека і захист даних (використання блокчейн технології дозволяє підвищити рівень безпеки та захисту даних в офшорних операціях, забезпечуючи надійну та недоступну для змін базу даних);

- швидка та точна аналітика (застосування аналітики даних допомагає виявляти тенденції, прогнозувати ризики та приймати стратегічні рішення на основі об'єктивних даних, що покращує ефективність управління офшорними активами);

- підвищення ефективності операцій (використання технологій дозволяє підвищити ефективність операцій в офшорних центрах, зменшити витрати та збільшити продуктивність персоналу);

- покращена комунікація та співпраця (застосування цифрових інструментів сприяє покращенню комунікації та співпраці між офшорними центрами та головним офісом компанії, що сприяє швидшому прийняттю рішень та збільшенню продуктивності) [4, с. 52].

Ці технологічні інновації змінюють парадигму управління офшорними активами та операціями, роблячи їх більш ефективними, безпечними та прозорими.

6. Зміна «географічного обличчя»: основні ринки офшорних послуг можуть змінитися відповідно до геополітичних та економічних змін, таких як зміни в податковій політиці, геополітичні конфлікти тощо. Ключові аспекти цієї тенденції включають наступне:

- податкова політика (зміни в податковій політиці країн можуть вплинути на привабливість офшорних ринків для бізнесу. Наприклад, зниження податкових ставок або введення податкових пільг може зробити деякі країни більш привабливими для офшорного бізнесу);

- геополітичні конфлікти (геополітичні конфлікти та нестабільність у деяких регіонах можуть змусити компанії шукати інші, більш безпечні локації для своїх офшорних операцій);

- розвиток нових ринків (з розвитком нових економік та зміною глобальної економічної динаміки можуть з'являтися нові ринки для офшорних послуг, які раніше не були настільки привабливими);

- технологічний прорив (з впровадженням нових технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, деякі країни можуть стати більш конкурентоспроможними в галузі офшорних послуг, тоді як інші можуть втратити свою конкурентну перевагу);

- регуляторні зміни (зміни в регулюванні офшорних ринків, такі як посилення вимог до фінансової звітності та більша прозорість, можуть вплинути на привабливість певних ринків для офшорного бізнесу).

Ці фактори сприяють постійній динаміці в офшорній сфері, змушуючи компанії постійно оцінювати та адаптувати свої стратегії щодо вибору оптимальних локацій для своїх офшорних операцій. Також вказані тенденції створюють нові виклики та можливості для офшорних компаній, а також вимагають від них більшої гнучкості та адаптивності для успішного функціонування в змінному середовищі.

Світові тенденції в офшорній діяльності 2024 року відображають значні зміни, спричинені технологічними інноваціями, демографічними зрушеннями та появою нових регіональних центрів.

Зазначені тенденції, на мій погляд, можна розділити на такі блоки:

1) технологічні інновації:

Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML) активно застосовуються для оптимізації процесів рекрутингу та управління персоналом. AI допомагає швидше відбирати кандидатів та оцінювати їхню продуктивність, а також передбачати результати проєктів і потреби в навчанні персоналу (Turnkey Staffing) .

Хмарні технології значно полегшили доступ до даних та співпрацю між командами, розташованими в різних частинах світу. Це забезпечує гнучкість та масштабованість офшорних рішень.

Кібербезпека стає ключовою сферою, оскільки офшорні команди часто обробляють конфіденційну інформацію. Інвестиції в захист даних та дотримання міжнародних норм захисту інформації зростають (Turnkey Staffing) .

Блокчейн використовується для управління контрактами, що забезпечує прозорість та безпеку у взаємодіях між компаніями та офшорними командами .

2) демографічні зрушення:

- зміни в віковому складі (збільшується частка молодих професіоналів (міленіали та покоління Z), які володіють сучасними технологіями та прагнуть до гнучких умов праці;

- гендерна різноманітність (зростає участь жінок у технологічних та управлінських ролях, що сприяє різноманітності та інноваціям у командах) ;

- географічні зміни (нові регіони, такі як Східна Європа, Латинська Америка, Африка, Південно-Східна Азія та Близький Схід, стають привабливими для офшорного найму через комбінацію технічної експертизи, економічної ефективності та менш жорсткого регулювання.

Проаналізувавши наукову літературу у розрізі вказаного питання, можна сформулювати такі найважливіші тренди в офшорній діяльності:

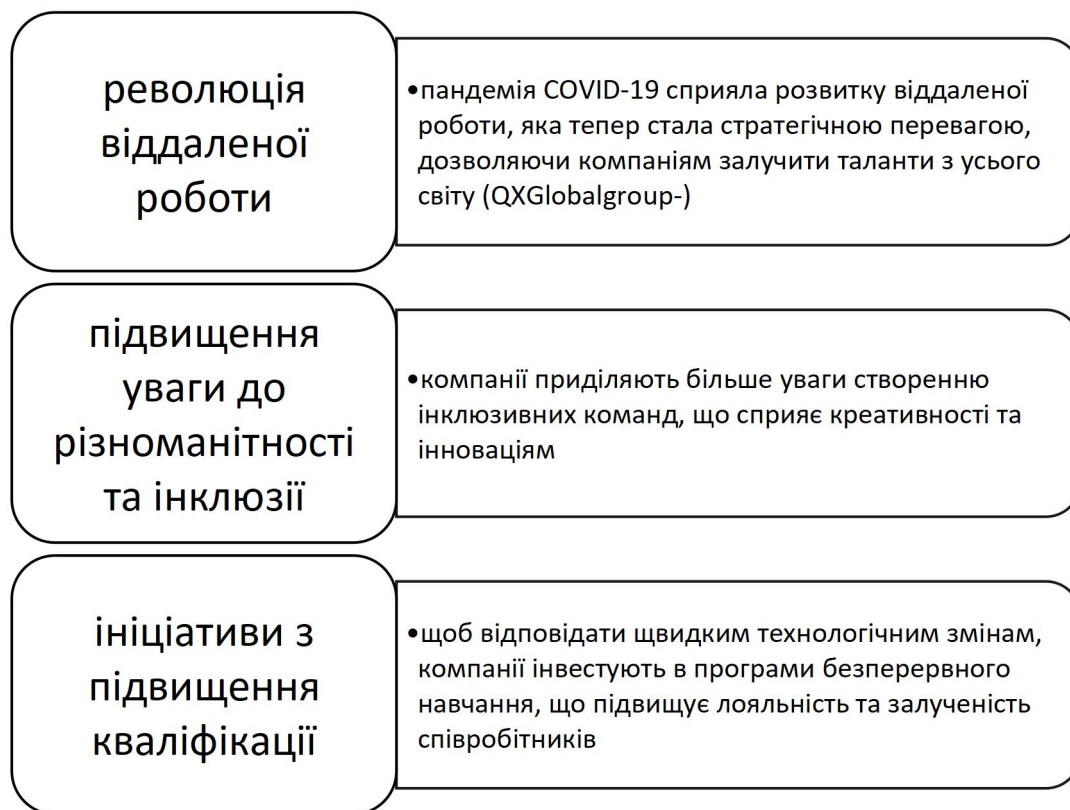

Рис. 1.4. Тренди в офшорній діяльності

Джерело: сформовано автором

Ці тенденції вказують на те, що компанії, які адаптуються до цих змін, на мою думку, матимуть значні конкурентні переваги на глобальному ринку.

Висновки до розділу 1

В розділі визначено, що офшорні зони – це юрисдикції, які пропонують сприятливі умови для бізнесу та інвестицій через низьке або відсутнє оподаткування, просту регуляторну систему та високий рівень конфіденційності. Основні характеристики офшорних зон включають: низькі податки; конфіденційність; регуляторна гнучкість; фінансова стабільність.

Історія офшорних зон у сучасному їхньому вигляді відносно невелика, оскільки вони почали з'являтися лише в середині XX століття. Проте схеми обходу сплати податків ділками існували з часів Стародавньої Греції.

Історичні передумови виникнення офшорних зон можна коротко поділити на такі основні періоди: стародавні практики; міжнародні банківські центри; післявоєнний період; глобалізація та інформаційні технології; регуляторні зміни.

Офшорні зони є важливим елементом сучасної глобальної економіки, надаючи компаніям та інвесторам можливості для оптимізації податкових зобов'язань і зниження регуляторного тиску. Їх виникнення та розвиток були обумовлені багатьма історичними, економічними та політичними факторами.

Типізація офшорних зон – це класифікація юрисдикцій на основі різних критеріїв, таких як податкове навантаження, фінансова прозорість, правовий режим, репутація і вимоги щодо звітності.

Щодо основних типів офшорних зон, то до них належать: класичні офшорні зони (Кайманові острови, Британські Віргінські острови, Беліз); юрисдикції з низьким оподаткуванням (Ірландія, Люксембург, Швейцарія); юрисдикції з особливими податковими режимами (Гонконг, Сінгапур, ОАЕ); юрисдикції з високим рівнем конфіденційності (Ліхтенштейн, Монако, Панама); юрисдикції з спеціальними економічними зонами (Дубай (ОАЕ), Лабуан (Малайзія), Вільні економічні зони в Литві та Польщі).

Найбільш значущі тенденції, які впливають на офшорну діяльність: зміни в законодавстві; зростання регулювання; переміщення бізнес-процесів; фокус на вартості та ефективності; технологічний прорив; зміна «географічного обличчя».

Світові тенденції в офшорній діяльності 2024 року відображають значні зміни, спричинені технологічними інноваціями, демографічними зрушеннями та появою нових регіональних центрів.

Зазначені тенденції можна розділити на такі блоки:

1) технологічні інновації (штучний інтелект та машинне навчання; хмарні технології; кібербезпека; блокчейн);

2) демографічні зрушення (зміни в віковому складі; гендерна різноманітність; географічні зміни) .

Щодо найважливіших трендів в офшорній діяльності, то до них можна віднести: революція віддаленої роботи; підвищення уваги до різноманітності та інклюзії; ініціативи з підвищення кваліфікації.

Ці тенденції вказують на те, що компанії, які адаптуються до цих змін, матимуть значні конкурентні переваги на глобальному ринку.

РОЗДІЛ 2. ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

2.1. Застосування офшорних схем у податковому плануванні підприємницької діяльності

На сьогоднішній день сучасний офшорний бізнес є складною та багатогранною процес-структурою, у системах якого застосовують як класичні офшори, так і країни з підвищеною прозорістю бізнесу, які надають лише певні «замасковані» переваги для нерезидентів. Тому на основі переваг динаміки економіки вітчизняних компаній та перспектив збільшення конкурентоспроможності національної економіки актуальним стає процес вивчення різних елементів функціонування міжнародного офшорного бізнесу.

В умовах важких фінансових ситуацій на вітчизняних та зарубіжних ринках та нестабільності економіки країни, сучасні бізнесмени перебувають у пошуку варіантів для скорочення грошових витрат, насамперед обмеження податкового впливу.

Питання застосування як легальних способів податкової оптимізації, так і схем ухилення від сплати податків викликає інтерес у керівників багатьох організацій. Очевидним є той факт, що офшорні компанії формуються з метою зменшення податкового навантаження на організації, тобто є легальним інструментом для оптимізації бізнес-процесів [14, с. 30].

У даний час будь-який підприємець – власник комерційної організації (компанії) має різноманітні можливості для підвищення ефективності та прибутковості свого бізнесу, в тому числі й можливості застосування офшорних схем, які є узаконеними схемами організації бізнесу, при яких комерційна організація використовує свої дочірні організації, зареєстровані в офшорних зонах для роботи з міжнародними партнерами.

Іншими словами, офшорні схеми - це механізм, за правилами якого відбувається співробітництво компаній в іншій зоні із зовнішнім світом. Очікуваний кінцевий результат – збільшення доходів завдяки зменшенню чи повній відсутності податків.

Обов'язковими учасниками цього процесу є: комерційна організація; фірма, яка буде зареєстрована в офшорній зоні; потенційний покупець товарів чи послуг.

Метою застосування таких схем є оптимізація системи оподаткування.

Зазвичай, немає чітких стандартів, регулюючих діяльність безпосередніх учасників цього процесу. Кожен бізнес потребує персонального підходу, оскільки умови проведення операцій не завжди однакові.

Реєстрація офшорної компанії в будь-якій з доступних офшорних юрисдикцій (офшорах) дає її власнику практично необмежені можливості щодо оптимізації системи оподаткування, тому головна перевага офшорних схем у тому, що з'являється можливість легально знижувати податкові виплати.

Разом з тим, оскільки саме поняття «офшор» перестало бути правовою дефініцією, і однозначного визначення йому немає, то й поділ низькоподаткових юрисдикцій на групи теж умовний. Як було зазначено у попередньому розділі, за величиною зборів та оподаткування, зокрема, виділяють зони з нульовим оподаткуванням; з його низьким рівнем; зі звільненням від податків окремих видів діяльності; зі звільненням від податків підприємств, які ведуть діяльності за місцем реєстрації.

Також часто виділяють групи: «класичних» офшорів (нульові податки, висока анонімність – це Багами, Барбадос, Бахрейн, Беліз, Кайманові острови); «престижних» офшорів (до яких відносять Кіпр, Мальту, Нідерланди, Люксембург, Швейцарію); «оншорів» (держав, де реєстрація компаній із пільговим режимом оподаткування неможлива, але деякі переваги та зручності для бізнесу є [15]).

При обґрунтованому підході до побудови бізнесу з використанням офшорних схем податкові витрати можуть бути зведені до мінімуму.

Разом з тим, для пошуку найбільш ефективного та перспективного варіанту необхідно враховувати низку нюансів та аспектів, які характерні для конкретної сфери діяльності або навіть окремо взятої компанії.

При виборі юрисдикції слід враховувати передусім такі умови, як: ставка податку; ступінь конфіденційності бізнесу; якість та кількість звітності, що надається, в рамках року; географічне розташування офшорної зони; престиж та надійність юрисдикції; наявність валютного контролю; вартість реєстрації компанії, її терміни, а також інші умови, що мають значення. Відкрити офшор у правильній юрисдикції - це означає забезпечити ідеальну платформу для ведення бізнесу та перспективи для успіху підприємства.

З юридичного погляду офшорні компанії нічим не відрізняються від інших. Адже така компанія також може здійснювати правочини на рівні інших юридичних осіб. При цьому головною умовою такої діяльності є те, що власник фірми має бути резидентом тієї країни, а компанія на території цієї країни повинна вести активну діяльність у сфері господарства.

Основні функції офшорних компаній численні та різноманітні і рішення щодо застосування тієї чи тієї офшорної схеми є суто індивідуальними, але можна виділити типові схеми, що розділяють підприємства, зареєстроване в офшорній зоні:

1) підприємства, пов'язані з реалізацією товарів, робіт, послуг – покупець при експорті; - постачальник при імпорті; - учасник бартерних операцій; - підрядник;

2) підприємства, пов'язані з майновими та іншими правами – власник майна; - власник та продавець товарного знака або авторських прав; - ліцензіар товарного знака чи авторських прав; - лізингодавець нерухомого майна; - судновласник; - заставоутримувач;

3) підприємства, пов'язані з фінансовими вкладеннями та зобов'язаннями - інвестор; - утримувач акцій (холдинг); - утримувач банківського рахунку; - гарант за зобов'язаннями; - кредитор; - позичальник (позичальник); - страховик;

4) підприємства, пов'язані з наданням посередницьких послуг – посередник – незалежний агент; - довірчий керуючий; роботодавець.

Однією з найпоширеніших офшорних схем є схема «покупець під час експорту» (торгово-посередницька компанія). За цією схемою материнська компанія реєструє в офшорах «дочки», яким її продукція передається за внутрішньокорпоративними (трансфертними цінами) гранично низькими цінами, після чого формально незалежні «дочки» офшорні реалізують її кінцевому покупцю за рівнем ринкових (світових) цін. Отримана різниця залишається на рахунках офшорних банках [7, с. 44].

Ця схема застосовується офшорними компаніями переважно з метою зниження податку на прибуток.

Принципи оптимізації оподаткування прибутку за допомогою офшорних схем за своєю суттю аналогічні тим, що застосовуються на національному рівні, і зводяться до наступної мети - максимальне зменшення податкової бази для підприємства, що сплачує великі податки, та максимальне збільшення податкової бази для підприємства, що сплачує мінімальні податки, тобто так зване переміщення максимуму прибутку на мінімально оподатковуваний суб'єкт.

У контексті зазначеного можна проілюструвати, на прикладі зазначеної схеми, розрахунок податкового навантаження за використання офшорних схем. При цьому податкову ефективність можна визначити за допомогою наступного узагальненого показника податкового навантаження як ступеня впливу податків на фінансові результати діяльності підприємства (СПН), що розраховується за такою формулою:

$СПН = СП / ППСП$, де: СП - сума сплачених підприємством податків (без ПДВ),

ППСП - прибуток підприємства до сплати податків (розрахунковий показник, що дорівнює сумі чистого прибутку підприємства (після сплати всіх податків) та суми всіх сплачених податків (без ПДВ та акцизів).

Вихідні дані для розрахунків: до прикладу, українська фірма «А» має поставити на експорт іноземної компанії «С» товар за ціною 6 доларів США за одиницю вартістю 600 млн. дол. США. Прибуток української фірми з цієї угоди має становити 20000 млн. грн, а податок з прибутку (за ставкою 20%) - 4000 млн. грн.

Однак з метою зниження податку на прибуток, що сплачується в Україні, ця угода була проведена за участю офшорної компанії «В», що фактично належить цій

українській фірмі та зареєстрована в офшорній зоні з оподаткуванням прибутку за ставкою 9% (як, наприклад, в Об'єднаних Арабських Еміратах).

Реалізація товару у разі відбувається через офшорну компанію, якій українська фірма поставила той самий товар у тому кількості, але за ціною 5 дол. США за одиницю. Далі офшорна компанія «В» продає товар, що є її власністю, кінцевого покупця - іноземної компанії «С» за ринковою ціною 6 дол. США за одиницю. У результаті значна частина прибутку фірми «А» залишається на рахунках своєї офшорної компанії та оподатковується мінімальними податками.

Тому можна дійти висновку, що варіант реалізації товарів, із застосуванням офшорної схеми є ефективнішим.

Інший приклад: компанія, що спеціалізується на електроніці, наприклад, на продажу смартфонів – умовна компанія «TechGadgets Ltd»" створює офшорну компанію "»TechGadgets Offshore Holdings» в країні з низьким рівнем оподаткування.

«TechGadgets Offshore Holdings» укладає контракт з китайським виробником смартфонів на постачання 10 000 одиниць нового смартфона за \$150 кожен. «TechGadgets Offshore Holdings» робить замовлення на 10 000 смартфонів за загальною сумою \$1 500 000. Компанія здійснює оплату через банківський рахунок офшорної компанії в Швейцарії.

Смартфони імпортуються в Сполучені Штати Америки, де «TechGadgets Ltd»" має свої основні операції, та продає смартфони за \$250 кожен на внутрішньому ринку.

Загальні виручки від продажу становлять \$2 500 000. Після вирахування витрат на закупівлю товару (\$1 500 000), маржинальний прибуток становить \$1 000 000.

Відтак, «TechGadgets Offshore Holdings» сплачує податки на прибуток в офшорній юрисдикції за низькою ставкою, наприклад, 5%. Це означає, що податкові витрати складають \$50 000. Після оподаткування чистий прибуток становить \$950 000.

Таким чином, офшорні схеми в податковому плануванні використовуються підприємствами для мінімізації податкових витрат і максимізації прибутку. Основна ідея полягає у використанні юрисдикцій з низькими або нульовими податковими ставками для реєстрації компаній або проведення фінансових операцій. Це дозволяє компаніям зменшити свої податкові зобов'язання в країнах з високими податковими ставками.

Загальні підходи до їх використання можна проаналізувати у таких сенсах:

1. Створення офшорних компаній: підприємства можуть зареєструвати компанії в країнах з низькими або нульовими податками на корпоративні прибутки.

Створення офшорних компаній стало досить поширеним явищем у світі бізнесу. Основна мета цього процесу - мінімізація податкового тягаря та зменшення адміністративних обмежень для підприємств. Низькі або нульові ставки корпоративного податку, а також лояльна фінансова регуляція, роблять деякі країни та території привабливими для реєстрації офшорних компаній.

Наприклад, острови в Карибському басейні або інші маленькі держави часто пропонують низькі або нульові податкові ставки для привернення зарубіжних інвесторів. Це може бути вигідним для бізнесів, оскільки вони можуть значно скоротити свої податкові витрати.

Також країни з спеціальним режимом оподаткування, такі як Люксембург або Ірландія, пропонують спеціальні умови для компаній, що працюють у сфері технологій та інновацій. Це може включати низькі ставки податків або інші стимули для залучення іноземних інвестицій та компаній.

Проте варто зазначити, що створення офшорних компаній часто потребує додаткового адміністративного та юридичного обслуговування, а також може викликати певні проблеми з публічністю через ризик негативної реакції суспільства. Також влада багатьох країн в останні роки звертає увагу на питання податкової оптимізації та боротьбу з уникненням податків через офшорні структури, що може призвести до змін у законодавстві та підвищення рівня регуляції.

2. Офшорні банківські рахунки: підприємства можуть відкривати банківські рахунки в офшорних юрисдикціях для зберігання коштів і обробки фінансових

операцій. Вказані рахунки можуть мати кілька переваг, таких як конфіденційність, захист від політичних та економічних ризиків у власній країні, а також доступ до широкого спектру банківських послуг [30, с. 47].

Відкриття банківського рахунку в офшорній юрисдикції може допомогти підприємствам зменшити податкове навантаження, оскільки деякі країни надають низькі або нульові ставки податку на прибуток для офшорних компаній. Крім того, це може бути корисно для зберігання коштів у валюті, яка є стабільною або має високу ліквідність.

Проте важливо враховувати, що відкриття офшорного банківського рахунку може бути пов'язано з ризиками, такими як високі витрати на обслуговування, складнощі з оподаткуванням та регулюванням, а також можливість залучення уваги податкових та фінансових контролюючих органів. Також варто бути обережними і виконувати всі необхідні вимоги щодо декларування офшорних активів, щоб уникнути проблем з податковим законодавством та уникненням податків.

3. Офшорні філії та підрозділи: підприємства можуть створювати філії або підрозділи в офшорних юрисдикціях для здійснення операцій з продажу, закупівлі або інших діяльностей.

Створення офшорних філій може мати декілька переваг, таких як доступ до міжнародних ринків, зменшення адміністративних та податкових обмежень, а також більшу гнучкість у веденні бізнесу. Деякі офшорні юрисдикції також можуть надавати привілеї щодо зниження податкових ставок або інших фінансових переваг для підприємств, що працюють у їхній юрисдикції.

Проте важливо мати на увазі, що створення офшорних філій пов'язане з додатковими витратами на адміністративні та юридичні послуги, а також може вимагати виконання специфічних вимог щодо звітності та обліку. Крім того, варто бути обережними щодо можливих ризиків, пов'язаних з податковим законодавством та регулюванням, які можуть виникнути при здійсненні бізнесу через офшорні структури.

4. Офшорні угоди про уникнення подвійного оподаткування: деякі країни укладають угоди про уникнення подвійного оподаткування, що дозволяють підприємствам уникнути подвійного оподаткування на міжнародному рівні.

Угоди про уникнення подвійного оподаткування є важливим інструментом для регулювання оподаткування міжнародних операцій та зменшення подвійного оподаткування для підприємств. Ці угоди укладаються між двома або більше країнами з метою уникнення ситуацій, коли одні й ті ж доходи можуть бути оподатковані у кількох країнах одночасно.

За умовами угод про уникнення подвійного оподаткування, країни домовляються про спосіб розподілу податкових прав між собою. Це може включати визначення того, яка країна має право збирати податок з певних категорій доходів (наприклад, дивіденди, відсотки, роялті), а також надання певних знижок або відкладення оподаткування для підприємств, що здійснюють міжнародні операції.

Ці угоди сприяють зниженню ризику подвійного оподаткування та стимулюють міжнародні бізнес-операції, сприяючи розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій [33]. Однак вони також можуть стати об'єктом критики, оскільки деякі угоди можуть призводити до недостатньої оподаткування деяких доходів або нерівних умов конкуренції між країнами.

У будь-якому випадку, вищевказані угоди є важливим інструментом для забезпечення прозорого та справедливого оподаткування у міжнародному контексті.

5. Пересилання прибутку через офшори: підприємства можуть створювати складні структури операцій для пересилання прибутку через офшорні компанії з метою зменшення податкових зобов'язань.

Пересилання прибутку через офшорні компанії є одним з методів, яким користуються деякі підприємства для зменшення податкових зобов'язань. Це може включати створення складних структур операцій, в яких прибуток головної компанії або філій розподіляється через офшорні юрисдикції з низькими податковими ставками або спеціальними умовами оподаткування. Наприклад, підприємство може створити офшорну компанію в країні з низькими податковими ставками і пересилати частину свого прибутку цій компанії у вигляді роялті, відсотків або

інших видів оплати за послуги чи права. Це дозволяє підприємству скористатися більш низькими податковими ставками в офшорі, зменшуючи загальний податковий тиск.

Однак такі практики можуть бути предметом критики та контролю з боку податкових органів та міжнародних регуляторів. У деяких випадках пересилання прибутку через офшорні структури може порушувати податкове законодавство або призводити до неправомірного уникнення податків. Тому важливо, щоб підприємства дотримувалися всіх законних вимог та принципів етичного оподаткування при використанні офшорних компаній для оптимізації податкових зобов'язань.

У контексті викладеного, варто зауважити, що використання офшорних схем пов'язане з ризиками. Багато країн вводять більш жорсткі правила та контроль над офшорними схемами, а також спеціальні міжнародні ініціативи, такі як CRS (Загальний стандарт зі звітності) і BEPS (Стандарти з обміну інформацією щодо міжнародної податкової підтримки), спрямовані на боротьбу з ухиленням від оподаткування. Такі дії можуть призвести до виявлення та штрафів за неправомірне використання офшорів. Тому, перш ніж використовувати офшорні схеми, важливо отримати професійний поради щодо їх легальності та податкової ефективності.

На закінчення можна відмітити, що розглянута у прикладі та інші офшорні схеми є ефективним способом оптимізації оподаткування. Дані схеми не мають жодного відношення до ухиляння від сплати податків, що вважається грубим порушенням податкового законодавства і дозволяють законним способом зменшити податкові виплати. Проте офшорні схеми діють у межах законодавства спеціальних країн із пільговим режимом оподаткування. Тому складно дати однозначну відповідь на запитання «який офшор та яку схему вибрати».

Враховуючи всі подібності та відмінності офшорів, доцільність використання таких компаній та вибір юрисдикції повинні оцінюватися індивідуально, виходячи з цілей діяльності, що стоять перед компанією завдань, а також можливих ризиків (податкових, правових, санкційних та інших).

2.2. Аналіз застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування

Актуальність дослідження вказаного питання, на мій погляд, полягає в наступному:

1. Зростання значення міжнародного оподаткування: в умовах глобалізації та збільшення транскордонних економічних операцій міжнародне оподаткування стає дедалі важливішим аспектом національних економік. У зв'язку з цим зростає необхідність розробки ефективних механізмів міжнародного співробітництва та податкових угод для запобігання ухиленням від сплати податків.

2. Проблема ухилення від сплати податків: ухилення від сплати податків становить серйозну загрозу фінансову стійкість держав та світової економіки. Це призводить до втрати значних доходів для країн, послаблює соціальні програми та інфраструктуру, а також знижує довіру платників податків до системи оподаткування.

3. Розвиток міжнародних податкових угод: існує безліч міжнародних податкових угод, таких як угоди про уникнення подвійного оподаткування, інформаційні обміни та інші ініціативи, спрямовані на покращення міжнародного співробітництва у сфері оподаткування. Аналіз цих угод та його принципів стає актуальним визначення ефективності їхньої ролі у протидії ухиленням від сплати податків.

4. Вплив технологічного розвитку: з розвитком технологій та глобальних фінансових потоків стало складніше відстежувати та контролювати оподатковувані операції. Багато країн прагнуть адаптувати свої податкові угоди та законодавство для більш ефективного застосування сучасних технологій та автоматизованих інструментів для боротьби з ухиленням від сплати податків.

5. Необхідність загальних стандартів та принципів: складні схеми податкового планування та використання податкових притулків призводять до того, що деякі компанії та фізичні особи обходять оподаткування, переміщуючи свої доходи туди, де податки низькі або відсутні. У зв'язку з цим виникає потреба у розробці спільних

міжнародних стандартів та принципів, які допоможуть запобігти таким схемам та забезпечити більш справедливе оподаткування.

Дослідження аналізу принципів та механізмів міжнародних податкових угод стає важливим кроком у пошуку ефективних рішень та рекомендацій для сприяння протидії ухилянню від сплати податків та забезпечення сталого розвитку національних економік та світової фінансової системи.

Ухилення від сплати податків, також відоме як податкове ухилення, є свідомим використанням різних легальних або нелегальних методів, схем і стратегій з метою зниження податкових зобов'язань або повного уникнення сплати податків, які мають бути сплачені відповідно до чинного законодавства.

Для початку необхідно визначити поняття ухилення від сплати податків, яке може застосовуватись як фізичними особами, так і компаніями. Це може включати ухилення від сплати податків на доходи, капіталові операції, використання податкових «притулків», а також використання різних податкових пільг та схем, які дозволяють знизити податкову базу [26, с. 124].

Важливо відзначити, що ухилення від сплати податків може бути незаконним, якщо використовуються незаконні чи шахрайські методи для ухилення від податкових зобов'язань. Однак у деяких випадках ухилення від сплати податків може бути пов'язане із легальними податковими плануваннями та використанням податкових пільг, наданих законодавством. Цей розрив між легальним та нелегальним ухилянню від сплати податків робить цю проблему складною та викликає необхідність у розробці ефективних заходів для протидії такій поведінці.

Державам вигідно мати Міжнародні податкові угоди щодо ухилення від сплати податків із низки причин:

1. Поліпшення співробітництва та обміну інформацією: міжнародні податкові угоди створюють механізми для обміну інформацією між країнами про доходи та фінансові операції платників податків, які перебувають за кордоном. Це дозволяє державам більш ефективно контролювати та перевіряти оподаткування та запобігати ухилянню від сплати податків.

2. Запобігання подвійному оподаткуванню: багатосторонні та двосторонні податкові угоди включають положення про запобігання подвійному оподаткуванню. Це дозволяє уникнути ситуації, коли той самий дохід або операція оподатковується у двох або більше країнах, що може призвести до несправедливого оподаткування та обтяження платників податків.

3. Залучення інвестицій: угоди про уникнення подвійного оподаткування та інші податкові угоди можуть створювати більш передбачуване та стабільне податкове середовище для міжнародних інвесторів. Це може стимулювати залучення іноземних інвестицій та сприяти розвитку економіки країни.

4. Зміцнення репутації та довіри: активна участь держави у міжнародному оподаткуванні та співробітництві свідчить про її прагнення дотримуватися міжнародних стандартів та принципів оподаткування. Це сприяє зміцненню репутації країни на світовій арені та створює довіру серед інших держав та міжнародних партнерів.

5. Скорочення втрат доходів: міжнародне податкове ухилення може спричинити значні втрати доходів для держави. Податкові угоди, спрямовані на запобігання ухиленням, можуть знижувати ці втрати та забезпечувати більш ефективну збір доходів для держав.

6. Скорочення суперечок та конфліктів: міжнародні податкові угоди допомагають знизити можливі конфлікти та суперечки між країнами щодо оподаткування. Загальні принципи та правила, передбачені угодами, сприяють більш гармонійним відносинам та співробітництву між державами [11, с. 69].

Загалом, податкові угоди сприяють підвищенню прозорості, стабільності та співробітництву у міжнародній сфері оподаткування, що призводить до більш ефективної боротьби з ухиленням від сплати податків та забезпечує більш сталий розвиток глобальної економіки.

Існує кілька типів Міжнародних податкових угод, спрямованих на протидію ухилянню від сплати податків та покращення міжнародного оподаткування (Таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1..

Міжнародні податкові угоди, спрямовані на протидію ухилянню від сплати податків та покращення міжнародного оподаткування

Вид угоди	Її особливість
Угоди про запобігання подвійному оподаткуванню	- встановлюють правила для розподілу оподаткування між двома країнами з метою запобігання подвійному оподаткуванню тих же доходів або операцій; - визначають, які країни мають право на оподаткування доходів, та надають механізми для отримання податкових кредитів та звільнення від оподаткування певних категорій доходів
Угоди про податковий інформаційний обмін (Tax Information Exchange Agreements, TIEA)	- дозволяють країнам обмінюватися податковою інформацією про резидентів один одного з метою більш ефективного контролю за ухиленням від сплати податків; - сприяють більш прозорому оподаткуванню між державами
Загальні податкові стандарти та ініціативи	- деякі міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), розробляють та пропонують загальні податкові стандарти та ініціативи для боротьби з ухиленням від сплати податків. Прикладом є ініціатива «Обмін інформацією про фінансові рахунки» (Common Reporting Standard, CRS), яка надає рамки для автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки між країнами
Угоди про запобігання «податковим притулком» (Agreements on Preventing Tax Havens)	- деякі країни можуть укладати угоди або проводити переговори з так званими податковими притулками з метою полегшення інформаційного обміну та підвищення прозорості їх оподаткування

Ці та інші Міжнародні податкові угоди відіграють важливу роль у підвищенні прозорості та співробітництва між країнами у сфері оподаткування та запобіганні ухилянню від сплати податків. Вони встановлюють загальні правила та стандарти для оподаткування та обміну інформацією, що сприяє більш справедливому та ефективному оподаткуванню на світовій арені.

Таким чином, можна підсумувати, що принципи та механізми Міжнародних податкових угод щодо протидії ухилянню від сплати податків спрямовані на створення більш справедливої та ефективної системи оподаткування, запобігання подвійному оподаткуванню, забезпечення обміну податковою інформацією та підвищення прозорості оподаткування між державами. Основні принципи та механізми таких угод:

1) принцип недопущення подвійного оподаткування (дохід чи операція не повинні оподатковуватись більше одного разу в різних країнах. Багатосторонні та двосторонні податкові угоди визначають, які країни мають право на оподаткування доходів та які заходи вживаються для запобігання подвійному оподаткуванню);

2) принцип обміну податковою інформацією (угоди про податковий інформаційний обмін встановлюють механізми обміну податковою інформацією між країнами. Цей принцип передбачає, що інформація про доходи, фінансові активи та операції платників податків, що знаходяться за кордоном, повинна бути доступна податковим органам інших країн для контролю та перевірки оподаткування);

3) принцип співробітництва та взаємодопомоги (міжнародні податкові угоди прагнуть створити атмосферу співробітництва та взаємодопомоги між країнами у сфері оподаткування [21, с. 77]. Вони наголошують на необхідності обміну досвідом, інформацією та ресурсами для більш ефективної боротьби з ухиленням від сплати податків);

4) принцип прозорості та стійкості (угоди про уникнення подвійного оподаткування та інші податкові угоди прагнуть створити стабільне та передбачуване податкове середовище для платників податків та інвесторів. Це включає встановлення ясних правил та стандартів оподаткування, які не піддаються частим та кардинальним змінам);

5) механізми обміну інформацією (механізми обміну інформацією включають різні форми передачі між податковими органами різних країн. Це може бути обмін інформацією на запит, коли податковий орган однієї країни запитує інформацію у

податкового органу іншої країни або автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки платників податків);

б) стандартизація та гармонізація (організації, такі як ОЕСР, працюють над розробкою загальних стандартів та рекомендацій для міжнародного податкового співробітництва. Це включає розробку стандартів для обміну інформацією, принципів податкового резидентства, визначення підприємств із реальною діяльністю та інших аспектів протидії ухилянню від сплати податків).

Застосування цих принципів та механізмів сприяє більш ефективній боротьбі з ухиленням від сплати податків, покращенню міжнародного оподаткування та створенню більш справедливої та стабільної податкової системи на світовому рівні.

Принципи Міжнародних податкових угод, такі як недопущення подвійного оподаткування, обмін податковою інформацією, співпраця та прозорість, відіграють важливу роль у запобіганні ухилянню від сплати податків. Вони створюють стабільне та передбачуване податкове середовище для платників податків та інвесторів, сприяють покращенню міжнародного оподаткування та підвищенню прозорості податкових систем.

Механізми Міжнародних податкових угод, такі як обмін податковою інформацією на запит та автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки, забезпечують більш ефективний контроль за ухиленням від сплати податків та надають податковим органам необхідні дані для перевірки податкових зобов'язань платників податків, які перебувають за кордоном.

Проте слід зазначити, що протидія ухилення від сплати податків залишається складним завданням, особливо в умовах швидкого розвитку технологій та появи нових податкових сховищ. Важливим кроком у боротьбі з цим явищем є стандартизація та гармонізація податкових систем, а також зміцнення міжнародного співробітництва та обміну інформацією між країнами.

Міжнародні податкові угоди відіграють ключову роль у протидії ухилянню від сплати податків та покращенню міжнародного оподаткування. Їхнє ефективне застосування сприяє створенню більш справедливої та стабільної податкової

системи, яка сприяє економічному розвитку держав та забезпечує стійку фінансову основу для вирішення соціальних та економічних викликів.

Якщо аналізувати більш детально договори про уникнення подвійного оподаткування, то це міжнародні договори, які укладають країни для запобігання подвійного оподаткування доходів, що виникають у країні резиденції платника. Ключові аспекти аналізу їх застосування:

1) стимулювання міжнародних інвестицій: договори про уникнення подвійного оподаткування зазвичай стимулюють міжнародні інвестиції, зменшуючи ризики подвійного оподаткування для іноземних інвесторів. Це може сприяти залученню іноземних інвестицій та створенню нових робочих місць.

Ось деякі конкретні моменти, які підтверджують це:

- зменшення ризиків для іноземних інвесторів: одним з основних страхів іноземних інвесторів є можливість подвійного оподаткування їхніх доходів у країні, де вони здійснюють інвестиції, а також у країні їхнього походження. Договори про уникнення подвійного оподаткування допомагають уникнути цього ризику, надаючи чіткі правила щодо того, яка країна має право збирати податки з конкретного виду доходу;

- підвищення впевненості інвесторів: наявність договорів про уникнення подвійного оподаткування може збільшити впевненість іноземних інвесторів у тому, що їхні інвестиції не будуть обтяжені подвійним оподаткуванням [29, с. 230]. Це може стимулювати більш активні інвестиційні рішення та збільшення потоку капіталу в країну;

- збільшення конкурентоспроможності країни: країни, які мають широкую мережу договорів про уникнення подвійного оподаткування, можуть стати більш привабливими для іноземних інвесторів порівняно з тими, де такі договори відсутні. Це може підвищити конкурентоспроможність країни як місця для міжнародних інвестицій;

- створення нових робочих місць і розвиток економіки: залучення іноземних інвестицій може сприяти створенню нових робочих місць і стимулювати

економічний розвиток країни. Це може мати позитивний вплив на зростання ВВП, підвищення життєвого рівня населення та розвиток інфраструктури.

Отже, договори про уникнення подвійного оподаткування можуть відігравати важливу роль у стимулюванні міжнародних інвестицій, що в свою чергу може мати позитивний вплив на економічний розвиток країни та сприяти створенню нових робочих місць;

2) збалансованість інтересів: договори про уникнення подвійного оподаткування зазвичай базуються на принципах рівності та взаємовигідності для обох сторін. Аналіз включає оцінку того, наскільки договір враховує інтереси обох країн та чи вона дійсно сприяє уникненню подвійного оподаткування.

Ось деякі ключові елементи для аналізу збалансованості інтересів:

- рівність умов: договори про уникнення подвійного оподаткування мають забезпечувати рівність умов для обох учасників. Це означає, що жодна з країн не повинна бути недооціненою або переоціненою у контексті оподаткування доходів⁴

- взаємовигідність: договори мають бути взаємовигідними для обох сторін. Це означає, що кожна країна має мати можливість отримати переваги від укладення такого договору через зменшення подвійного оподаткування та сприяння стимулюванню міжнародних інвестицій;

- захист від уникнення оподаткування: договори також повинні містити механізми для запобігання використанню договору для неправомірного уникнення оподаткування. Це може включати положення про обмін інформацією між податковими органами країн-учасниць та застосування принципів контролю за ціновою політикою;

- податкова прозорість: договори мають сприяти податковій прозорості та відкритості, щоб уникнути незаконного обходу податків та забезпечити справедливість у оподаткуванні доходів;

- механізми вирішення спірних питань: важливо, щоб договори про уникнення подвійного оподаткування включали механізми вирішення спірних питань між країнами-учасницями. Це може включати механізми консультацій та арбітражу для вирішення розбіжностей щодо інтерпретації та застосування положень договору.

Вітак, аналіз збалансованості інтересів у договорах про уникнення подвійного оподаткування вимагає уважного вивчення тексту договору, врахування ставлення країн-учасниць та оцінку того, наскільки договір відповідає принципам рівності та взаємовигідності для обох сторін;

3) структура оподаткування: договори про уникнення подвійного оподаткування зазвичай визначають правила для визначення податкових ставок та застосування винятків. Аналізується, наскільки ці правила сприяють створенню прозорого та ефективного оподаткування.

Структура оподаткування, яка встановлюється в рамках договорів про уникнення подвійного оподаткування, грає важливу роль у створенні прозорого та ефективного оподаткування. Можна виділити кілька ключових аспектів, які варто враховувати під час аналізу цих правил:

- визначення правил визначення податкових ставок: договори зазвичай містять правила щодо визначення податкових ставок для різних видів доходів. Наприклад, вони можуть встановлювати максимальні рівні ставок податку на доходи з відсотків, дивідендів або роялті;

- застосування винятків і відшкодувань: договори про уникнення подвійного оподаткування можуть містити положення про винятки та відшкодування, які зменшують обсяг оподаткування. Це може включати винятки для певних видів доходів, таких як доходи від інноваційних діяльностей/доходи від експорту [3, с. 17];

- принципи визначення місця оподаткування доходу: договори зазвичай містять правила для визначення місця оподаткування доходів, зокрема прибуткового податку. Це важливо для уникнення подвійного оподаткування та визначення, яка країна має право збирати податок з конкретного виду доходу;

- обмін інформацією та прозорість: можуть також містити положення про обмін інформацією між податковими органами країн-учасниць, що сприяє прозорості та уникненню неправомірного уникнення податків;

- мінімізація податкових ризиків для платників податків: важливо, щоб структура оподаткування, встановлена в рамках вказаних договорів, мінімізувала

податкові ризики для платників податків, забезпечуючи їм достатню ясність та стабільність податкового режиму.

Отже, аналіз структури оподаткування, визначеної в договорах про уникнення подвійного оподаткування, допомагає визначити, наскільки ці правила сприяють створенню прозорого та ефективного оподаткування, а також забезпечують адекватний рівень захисту прав платників податків;

4) застосування у практиці: важливо також дослідити, наскільки ефективно договори про уникнення подвійного оподаткування застосовується на практиці. Це включає оцінку процедур заявлення прав на винятки від оподаткування та механізмів врегулювання спірних питань.

Аспекти, які можуть бути включені в такий аналіз:

- процедури заявлення прав на винятки від оподаткування (може включати процедури подання необхідної документації та взаємодії з податковими органами;
- механізми врегулювання спірних питань (може включати процедури консультацій та арбітражу для вирішення розбіжностей щодо інтерпретації та застосування положень договору);
- рівень дотримання (включає оцінку того, наскільки країни дотримуються умов договору щодо обміну інформацією, застосування податкових ставок та інших положень);
- ефективність запобігання подвійному оподаткуванню (може включати оцінку ефективності механізмів застосування правил визначення місця оподаткування та винятків від оподаткування);
- реальні наслідки для бізнесу та економіки (включає оцінку впливу на рівень інвестицій, створення нових робочих місць та загальний економічний розвиток) [18].

Загальний аналіз ефективності застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування на практиці допомагає визначити переваги та недоліки цих договорів, а також визначити можливі шляхи їх подальшого вдосконалення;

5) вплив на бюджет іншої країни: договори про уникнення подвійного оподаткування можуть мати великий вплив на бюджет іншої країни, зокрема, на

країну джерела доходів. Аналізується, які саме доходи і які суб'єкти економіки будуть позбавлені можливості оподаткування через застосування таких договорів.

Аналіз застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування може включати дослідження їхньої ефективності, взаємозв'язку з іншими міжнародними угодами, такими як угоди про обмін інформацією про податки, а також оцінку їхнього впливу на економічний розвиток та міжнародні відносини країн.

2.3. Аналіз методів оптимізації податкового оподаткування підприємств України

Проблема оптимізації оподаткування є однією з найцікавіших та найактуальніших у сучасній Україні. Особливої гостроти це питання набуло в умовах процесу уповільнення економіки, який сьогодні набирає своєї сили. У цих умовах підприємствам особливо важливо економити на податкових платежах. У свою чергу податковому органу необхідно забезпечити збирання податків з метою поповнення бюджету.

Термін «оптимізація оподаткування» можна визначити так: це набір спеціальних дій, спрямованих на зменшення податкового навантаження господарюючого суб'єкта, досягнення позитивних фінансово-економічних результатів, за рахунок раціонального застосування положень та норм податкового законодавства.

Податкова оптимізація отримала сьогодні пріоритетний напрямок у діяльності підприємств. У рамках податкового планування починає виділятися навіть окремий вид фахівців, що спеціалізуються виключно на пошуку та виявленні для платників податків різних способів зниження податків.

У свою чергу податкові органи прагнуть виявляти схеми податкової оптимізації та при проведенні податкових перевірок припиняти їх використання. Однією з основних проблем, з якою доводиться стикатися податковим органам, є проблема розмежування законних методів податкової оптимізації та схем уникнення

податків. Податкову оптимізацію можна поділити на три види: законну, напівлегальну та нелегальну.

Можна визначити методи законної та незаконної оптимізації податків. Слід зазначити, що законодавство України представляє досить широкий набір методів законної оптимізації оподаткування: використання податкових пільг, застосування спеціальних податкових режимів, вибір облікової політики підприємства тощо. Платники податків, які грамотно використовують такі можливості податкового законодавства, можуть досить суттєво знизити своє податкове навантаження.

На жаль, часто трапляються і незаконні методи оптимізації оподаткування: використання підроблених документів, фальсифікація бухгалтерів, використання фірм-«одноденки», що є кримінальним злочином.

Також платники податків використовують напівзаконні методи податкової оптимізації. При такому методі формально дотримуються норм Податкового кодексу України, але застосовуються вони без ділової мети, задля виключно зменшення сум податків, що підлягають сплаті до бюджету. Таких як - ПДВ, податок на прибуток та податок на майно організацій [17, с. 20].

Прикладами таких способів оптимізації оподаткування є: штучне дроблення великого бізнесу на дрібніший з використанням спеціальних податкових режимів, фіктивне наймання інвалідів з метою використання пільг, оформлення передоплати позикою, щоб не сплачувати податок на додану вартість з авансу, сплата неустойки, що не включається до податкової бази з ПДВ, але економічно є ціною товару тощо.

Відмінною рисою даних схем, як уже зазначено, є обов'язковий елемент фіктивності чи штучності тих чи інших обставин, що дозволяють платнику податків домагатися зниження податків до сплати до бюджету та, загалом, податкового навантаження. Тобто отримання необґрунтованої податкової вигоди у таких ситуаціях є єдиною діловою метою платника податків.

Враховуючи дані обставини, платники податків намагаються створювати видимість наявності ділових цілей у своїх діях, видаючи зниження податкового навантаження за побічний продукт. Саме при розробці таких схем найбільше може

розкриватися «творчий» потенціал зазначених на початку цієї статті «фахівців», які вигадують ці цілі та «створюють» для їх реалізації документацію.

Застосування законних та незаконних методів податкової оптимізації багато в чому залежить від цілей підприємницької діяльності. Якщо основна мета підприємницької діяльності є отримання прибутку, то підприємство обирає законні способи мінімізації оподаткування. Якщо ж всі дії платника податків спрямовані на зниження податкового навантаження і досягнення цієї мети не виправдано з точки зору ведення бізнесу, не відповідає договірним відносинам, що склалися на підприємстві, звичаям ділового обороту, то такі дії платника податків можуть кваліфікуватися як ухилення від сплати податків.

Наприклад, компанія має намір займатися двома видами діяльності, що ліцензується. При цьому законом забороняється наявність двох таких ліцензій одній організації. Тоді компанія створює афілійовану структуру, і вони розподіляють між собою ліцензії. З метою створення єдиної системи управління послугами, що надаються, створюється єдиний центр в одній з компаній.

Отже, керуюча компанія бере на себе обов'язки щодо надання послуг, ліцензія на надання яких знаходиться у дочірньої структури. У рамках такої діяльності керуюча компанія веде клієнтську базу, розрахунки з контрагентами за надані дочірньою структурою послуги та інші операції. При цьому за згодою з дочірньою структурою регулярно здійснює розрахунки за надані послуги. Звісно ж, обрана форма взаєморозрахунків створювалася з метою легального ведення бізнесу та отримання прибутку від двох видів діяльності, які не можна було поєднати в одній компанії, і не мала на меті мінімізацію оподаткування.

Не можна не зупинитися на проблемах, що виникають у ході роботи податкових органів боротьби з ухиленням від сплати податків. Основні інструменти податкових органів щодо виявлення незаконних схем ухилення - це податкові перевірки. Основними пріоритетними напрямками перевірок у податкових органів є виїзні податкові перевірки, камеральні перевірки декларацій, сума ПДВ, що заявлена до відшкодування, а також перевірки збиткових організацій. Метою даних перевірок є встановлення всіх можливих обставин справи, що свідчать про

відсутність у платників податків реальних господарських операцій, а також невідповідність використаних методів положенням закону при їх здійсненні. І якщо в ході перевірки з'являються якісь факти, що свідчать про можливе застосування схеми оптимізації податків, то проводяться контрольні заходи, в рамках яких «розкривається» вся схема загалом, виявляється набувач, у чийх інтересах схема створювалася [32, с. 36].

Одним із важливих інструментів такого контролю є можливість призначення зустрічних перевірок контрагентів з метою виявлення ймовірних невідповідностей інформації та правопорушень. Також податкові органи мають право опитати свідків, оглянути приміщення платника податків, які використовуються для здійснення підприємницької діяльності, залучити фахівців та експертів. Податкові органи співпрацюють із правоохоронними органами відповідно до законодавства, а також укладеними міжвідомчими угодами.

Далі збирається доказова база для звернення до суду, і вже в суді податкові органи намагаються довести, що було незаконне ухилення від сплати податків. В даний час багато незаконних методів використовують при експортних операціях з метою незаконного відшкодування ПДВ. Наприклад, організації вибудовують складні ланцюжки з придбання товарів, які включають десять і більше постачальників, маскуючи серед них підставну фірму. Якщо це буде встановлено податковим органом і суд визнає такі докази обґрунтованими, то, незважаючи на те, що організація виконала всі умови, необхідні для відшкодування ПДВ, їй буде відмовлено у такому відшкодуванні. Якщо ж суд вирішить, що підприємство потрапило у таку ситуацію випадково і буде встановлено відповідальність третіх осіб, то жодних податкових наслідків для фірми не буде.

Під підозру в отриманні податкової вигоди потрапляють платники податків, які використовують негрошові форми розрахунків, а саме векселі, поступки права вимоги, заліки та інші. Безвідсоткові позики, «молоді» постачальники, наявність спільних засновників у різних організаціях та інші ознаки взаємозалежності, рахунки у «проблемному» банку – все це також розглядається податківцями як ознаки можливої податкової оптимізації.

Податкове планування роботи будь-якої фірми та побудова фінансової схеми кожної угоди завжди оригінальні. Робота з раціоналізації оподаткування проводиться спільно менеджером, юристом та бухгалтером.

Аналіз методів оптимізації податкового оподаткування підприємств в Україні може бути складним завданням, оскільки це поле постійно змінюється через удосконалення законодавства та розвиток податкової практики. Однак, деякі загальні методи оптимізації можна виділити:

1) **використання податкових пільг та стимулів**: підприємства можуть використовувати різноманітні податкові пільги та стимули, які передбачені законодавством, для зменшення податкового тягара. Податкові пільги можуть бути різноманітними і можуть стосуватися різних аспектів оподаткування, таких як зменшення податкових ставок, виведення певних видів доходів з-під оподаткування, або навіть спрощення процедур оподаткування.

Наприклад, підприємства, що інвестують у високотехнологічні галузі, можуть мати право на звільнення від оподаткування протягом певного періоду часу, щоб стимулювати їхні інноваційні зусилля та розвиток сектору. Такі стимули можуть сприяти залученню інвестицій та розвитку конкурентоспроможності підприємств.

Використання податкових пільг та стимулів також може бути спрямоване на регіональний розвиток, залежно від конкретних потреб економіки. Наприклад, у віддалених або економічно відсталіших регіонах можуть бути встановлені спеціальні податкові ставки або пільги для привернення інвестицій та стимулювання економічного зростання.

Проте, важливо збалансувати використання податкових пільг та стимулів з фіскальною політикою, щоб уникнути надмірної втрати доходів державного бюджету. Також потрібно уникати ситуацій, коли пільги надаються лише обмеженому колу підприємств або використовуються неефективно;

2) **виведення прибутку за межі країни**: деякі підприємства можуть здійснювати оптимізацію, виводячи свій прибуток за межі країни, де застосовуються менш високі податкові ставки або існують інші податкові переваги. Цей процес, який іноді називають «такс-хевенінгом» або «такс плануванням», полягає у тому,

щоб перенести частину або всі прибутки підприємства в країни з більш низькими податковими ставками або іншими податковими перевагами.

Це може бути здійснене за допомогою різних стратегій, таких як пересилка внутрішнього боргу, використання низки податкових режимів у різних країнах, або створення складних корпоративних структур, які дозволяють підприємствам перерозподілити свій прибуток.

Зазначений процес може мати значний вплив на податкові надходження у країні, де знаходиться головний офіс підприємства, особливо якщо ця країна має високі податкові ставки. Виведення прибутку за межі країни може також викликати обурення у суспільстві та владних структурах, оскільки це може розглядатися як ухилення від сплати податків та використання переваг за рахунок інших.

У зусиллях зменшення такої практики багато країн встановлюють правила та обмеження, які регулюють переміщення прибутку між їх межами та спрямовані на боротьбу з ухиленням від сплати податків. Також ведуться міжнародні ініціативи для узгодженого підходу до проблеми виведення прибутку за межі країни;

3) використання податкових переписок та правових прогалин: підприємства можуть використовувати податкові переписи та інші правові прогалини для зменшення свого податкового боргу.

Податкові переписи - це правомірні методи використання податкових законів та правил для мінімізації податкових витрат. Вони можуть включати в себе використання податкових ставок, відшкодування витрат, амортизаційних відрахувань та інших податкових вільностей, які передбачені законодавством [31, с. 214].

Однак важливо розуміти, що використання податкових переписів повинно відбуватися в межах закону і не повинно суперечити його духу. Порушення податкового законодавства або неправомірне використання правових прогалин може призвести до серйозних податкових ризиків, таких як адміністративні штрафи, пені, податкові перевірки та навіть судові позови.

Тому підприємства повинні ретельно аналізувати свої податкові обов'язки і використовувати податкові переписи та інші правові прогалини лише в рамках

чіткого розуміння і дотримання податкового законодавства. Крім того, підприємства можуть звертатися до фахівців з податкового консалтингу або юридичних консультантів для отримання професійної допомоги у визначенні оптимальних податкових стратегій, які відповідають законодавству та зменшують ризики податкових спорів;

4) *оптимізація структури власності та операцій*: є ще одним методом, за допомогою якого підприємства можуть зменшити свої податкові зобов'язання. Цей процес полягає у розробці і використанні складних корпоративних та фінансових структур, що дозволяють оптимізувати оподаткування підприємства. Наприклад, підприємства можуть створювати дочірні або залежні компанії у країнах з низькими податковими ставками та сприятливими податковими умовами. Ці компанії можуть бути використані для розміщення певних активів, проведення операцій з перерозподілу прибутку або навіть для реєстрації інтелектуальної власності.

Крім того, підприємства можуть використовувати різноманітні фінансові інструменти, такі як операції з пересилки внутрішнього боргу, лізингові угоди, фінансові деривативи тощо, для оптимізації своєї фінансової структури та мінімізації податкових витрат.

Проте, важливо зазначити, що використання складних корпоративних та фінансових структур повинно відбуватися в рамках закону та етичних норм. Національні та міжнародні податкові органи можуть уважно перевіряти такі операції, а неправомірне використання може призвести до серйозних податкових санкцій та репутаційних ризиків для підприємства. Тому підприємства повинні звертатися до фахівців з податкового консалтингу або юридичних консультантів для розробки та реалізації оптимальних та законних податкових стратегій;

5) *використання податкових консультантів та експертів*: використання податкових консультантів та експертів може бути дуже корисним для підприємств у плануванні та оптимізації їхнього податкового оподаткування. Професійні консультанти мають глибокі знання податкового законодавства та практичний досвід роботи з різними видами підприємств, що дозволяє їм знаходити оптимальні рішення для кожного конкретного випадку.

Податкові консультанти можуть надавати широкий спектр послуг, включаючи: аналіз податкових ризиків та можливостей для підприємства; розробку та реалізацію податкових стратегій, що враховують специфіку діяльності підприємства та його мету; підготовку податкової документації та ведення податкового обліку; податкове планування для оптимізації податкових зобов'язань; підтримку підприємства під час перевірок та аудитів з боку податкових органів [20, с. 135].

Робота з податковим консультантом допомагає підприємствам уникнути податкових помилок, мінімізувати податкові ризики та максимізувати вигоди від законних податкових вільностей та стимулів. Водночас, важливо пам'ятати, що використання послуг консультанта повинно бути підтримане чіткими цілями та етичними принципами, а також відповідати діючому законодавству;

б) ретельне планування фінансових операцій: планування фінансових операцій з урахуванням податкових наслідків - це важлива стратегія для підприємств. Це допомагає їм ефективно керувати своїми фінансами, мінімізувати податкові ризики та зобов'язання, а також оптимізувати їхні фінансові ресурси. Ретельне планування може включати в себе різні стратегії, такі як оптимізація структури капіталу, використання податкових пільг та вивчення можливостей для зменшення податкових витрат. Такий підхід дозволяє підприємствам досягати більшої фінансової стійкості та ефективності в умовах складної податкової системи.

Проте важливо пам'ятати, що оптимізація податкового оподаткування повинна бути в межах закону та етичних норм. Використання недозволених методів може призвести до податкових ризиків та негативного впливу на репутацію підприємства.

Висновки до розділу 2

На сьогоднішній день сучасний офшорний бізнес є складною та багатогранною процес-структурою, у системах якого застосовують як класичні офшори, так і країни з підвищеною прозорістю бізнесу, які надають лише певні «замасковані» переваги для нерезидентів. Тому на основі переваг динаміки економіки вітчизняних компаній та перспектив збільшення конкурентоспроможності національної економіки актуальним стає процес вивчення різних елементів функціонування міжнародного офшорного бізнесу.

Офшорні схеми в податковому плануванні використовуються підприємствами для мінімізації податкових витрат і максимізації прибутку. Основна ідея полягає у використанні юрисдикцій з низькими або нульовими податковими ставками для реєстрації компаній або проведення фінансових операцій. Це дозволяє компаніям зменшити свої податкові зобов'язання в країнах з високими податковими ставками.

Загальні підходи до їх використання можна зазначити у таких моментах: створення офшорних компаній; офшорні банківські рахунки; офшорні філії та підрозділи; офшорні угоди про уникнення подвійного оподаткування; пересилання прибутку через офшори.

Що стосується податкових угод, то вони сприяють підвищенню прозорості, стабільності та співробітництву у міжнародній сфері оподаткування, що призводить до більш ефективної боротьби з ухиленням від сплати податків та забезпечує більш сталий розвиток глобальної економіки.

Договори про уникнення подвійного оподаткування, то це міжнародні договори, які укладають країни для запобігання подвійного оподаткування доходів, що виникають у країні резиденції платника. Ключові аспекти аналізу їх застосування:

- 1) стимулювання міжнародних інвестицій;
- 2) збалансованість інтересів;
- 3) структура оподаткування;
- 4) застосування у практиці;

5) вплив на бюджет іншої країни.

Щодо аналізу методів оптимізації податкового оподаткування підприємств в Україні, то це може бути складним завданням, оскільки це поле постійно змінюється через удосконалення законодавства та розвиток податкової практики. Однак, деякі загальні методи оптимізації можна виділити:

- використання податкових пільг та стимулів;
- виведення прибутку за межі країни;
- використання податкових переписок та правових прогалин;
- оптимізація структури власності та операцій;
- використання податкових консультантів та експертів;
- ретельне планування фінансових операцій.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Управління контрольованими іноземними компаніями

Перш ніж почати досліджувати вказане питання, необхідно зазначити деякі важливі моменти.

Україна у 2017 році зобов'язалася запровадити мінімальний стандарт плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Він націлений на протидію розмиванню податків та виведенню прибутку з-під оподаткування. Такий крок був цілком очікуваний з боку уряду країни. Без мінімального стандарту Україна мала великі шанси потрапити до чорного списку ОЕСР. Тому вже в 2018 році було прийнято закон про впровадження в Україні плану BEPS. Їм передбачалася реалізація 8 кроків плану BEPS, серед яких третій крок стосувався розкриття резидентами України участі у різних іноземних структурах. Пізніше, 2020 року, ухвалюється законопроект 1210, який став Законом 466-IX. Він передбачав встановлення в Україні режиму контрольованих іноземних компаній.

На мій погляд, уряд України діяв недалекоглядно при включенні фізичних осіб до переліку осіб, які виступають контролерами стосовно іноземних компаній. Цей крок не передбачався планом BEPS, і досвід європейських країн показує – режим контрольованих іноземних компаній стосується лише юридичних осіб-контролерів.

Простою мовою контрольована іноземна компанія – це структура, яка зареєстрована за кордоном і належить або підконтрольна резиденту України. Такий резидент України (контролер) має низку зобов'язань щодо декларування своєї компанії та подання звітності. Крім того, він також зобов'язаний сплачувати податки в Україні з нерозподіленого прибутку.

Контролером може виступати фізична чи юридична особа [10].

Контрольованою іноземною компанією буде вважатися як підприємство у класичному розумінні слова (наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю

або його іноземний аналог), так і таке собі утворення, яке не вважається юридичною особою за законами іноземної юрисдикції. Наприклад, траст із англійського права вважається угодою сторін, а не юридичною особою.

Контролер - це резидент України (фізична/юридична особа), який: володіє часткою у вигляді понад 50% іноземної підприємства; володіє часткою на суму понад 10% іноземної компанії, за умови, що резиденти України володіють сукупно понад 50% іноземної компанії. При цьому, в 2022 і 2023 роках застосовується своєрідний «перехідний період» і частка володіння прийнята в розрахунок становить 25%, а не 10%. Починаючи з 2024 року використовується саме 10%; здійснює фактичний контроль стосовно іноземної компанії.

Слід зауважити, що з 1 січня 2022 року в Україні почав діяти режим контрольованих іноземних компаній. Це означає, що у фізичних та юридичних осіб, які володіють прямо або опосередковано часткою в іноземній компанії, або контролюють іноземну компанію, виникають зобов'язання в Україні щодо подання звітності та сплати податків з нерозподіленого прибутку контрольованих іноземних компаній.

Першим звітним (податковим) роком для звіту про контрольовані іноземні компанії є 2022 рік. Контролюючі особи мають право подати звіт про контрольовані іноземні компанії за 2022 рік одночасно з річною декларацією про майновий стан та доходи або податковою декларацією з податку на прибуток підприємств за 2023 рік (із зазначенням у такому звіті скоригованого прибутку контрольованого іноземної компанії). При цьому штрафні санкції та/або пеня не застосовуються.

Контролер має такі зобов'язання:

- складання та подання звіту про контрольовані іноземні компанії до податкової одночасно з річною декларацією про майновий стан та доходи (для фізичних осіб – контролерів) або податкової декларації з податку на прибуток підприємств (для юридичних осіб – контролерів) за відповідний календарний рік;
- підготовка та подання засвідчених копій фінансової звітності контрольованої іноземної компанії, що підтверджують розмір прибутку контрольованої іноземної компанії за звітний (податковий) рік;

- сплата податків із нерозподіленого прибутку;
- подання до податкової повідомлення про: будь-яке придбання частки у закордонній компанії, початок контролю за іноземною юридичною особою; заснування, створення або придбання майнових прав на частку в активах, доходах чи прибутку освіти без статусу юридичної особи; втрату частки або про відмову від частки у закордонній компанії; відчуження частки в іноземній юридичній особі або про припинення здійснення фактичного контролю; втрату або відмову від майнових прав на частку в активах, доходах або прибутку компанії, яка не має статусу юридичної особи.

Повідомлення надсилається контролюючого органу протягом 60 днів з дня такого придбання (початку здійснення фактичного контролю) або відчуження (припинення фактичного контролю) через електронний кабінет платника податків.

Що стосується звіту по контрольованій іноземній компанії, то кКонтролерам необхідно буде подавати до Державної фіскальної служби України відповідні повідомлення про придбання або про припинення володіння часткою та контролем за КВК. Крім того, контролюючі особи зобов'язані подавати звіт про контрольовані іноземні компанії та фінансову звітність таких компаній.

Неконсолідована фінансова звітність контрольованої іноземної компанії має подаватись відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Також звітність можна готувати за національними стандартами юрисдикції контрольованої компанії у строки, передбачені для підготовки такої звітності в іноземній юрисдикції. Звітним періодом такої фінансової звітності вважається календарний рік. Якщо звітний період не збігається з календарним роком, звітність подається за періоди, що закінчуються у відповідному календарному році [20, с. 137].

У випадках, коли податкова сумнівається у достовірності поданої фінансової звітності, вона може вимагати укладання аудиторської компанії. Такий висновок надається аудитором, який має ліцензію у відповідній іноземній юрисдикції.

Контролюючий орган має право запросити в особи - контролера первинну документацію щодо операцій іноземної компанії. Крім того, в особливих випадках,

податкова має право запросити і документацію з трансфертного ціноутворення, якщо було здійснено контрольовані операції.

Звітним періодом під час подання звітності вважається один календарний рік, або будь-який інший період, що закінчується в календарному році.

Контролерам необхідно подавати звіт про контрольовану іноземну компанію до контролюючого органу в електронній формі. Звіт подається разом із: річною декларацією про майновий стан та доходи (якщо контролер – фізична особа, то термін подання – до 1 травня року, наступного за звітним); податковою декларацією з податку на прибуток за відповідний рік (якщо контролер – юридична особа, то термін подання – до 1 березня року, наступного за звітним).

До звіту обов'язково додаються завірені копії фінансової звітності, що підтверджують розмір прибутку за звітний рік. Якщо граничні терміни підготовки фінансової звітності у відповідній іноземній юрисдикції закінчуються пізніше за граничні строки подання річної декларації в Україні, то такі копії фінансової звітності ККК подаються разом з річною декларацією за наступний звітний період.

У випадках, коли контролер не може забезпечити підготовку фінансової звітності щодо контрольованої іноземної компанії та/або не може здійснити розрахунок прибутку до строків подання річної декларації, то він подає такий звіт у скороченій формі. Тоді, контролер повинен буде подати повний звіт після закінчення наступного календарного року.

У повному звіті про контрольовану іноземну компанію міститься вся інформація, що й у скороченому звіті, а також додатково: інформація про розмір доходу, прибуток від операційної діяльності до оподаткування по фінансовій звітності; розрахунок скоригованого прибутку; суми дивідендів, отриманих контрольованою компанією безпосередньо чи опосередковано через ланцюжок підконтрольних юридичних осіб від українських юридичних осіб; кількість працівників на кінець звітного року; інформація про підстави для звільнення від оподаткування прибутку; суми прибутку контрольованих іноземних компаній, які були фактично сплачені на користь контролюючої особи; перелік операцій зі зв'язаними нерезидентами, а також нерезидентами з Переліків Кабінету Міністрів

України (йдеться про так звані «переліки офшорних зон», визначені Кабінетом Міністрів України); інформація про суми прибутку, отримані від постійного представництва в Україні [24, с. 29].

Щодо оподаткування, то контрольована іноземна компанія підлягає не весь прибуток контрольованої іноземної компанії, а лише частина скоригованого прибутку, який є пропорційною частиною того прибутку, який володіє або контролює особа - контролер на останній день звітного періоду. Залежно від періоду звітності, в Україні скоригований прибуток може оподатковуватись за ставками у 5%, 9% та 18%. Також ставка залежить від особливостей виплат прибутку та його розподілу. Крім того, сплачується військовий збір за ставкою 1,5%.

Отже, контролююча особа включає скоригований прибуток до складу загального оподатковуваного доходу, який відображається у річній податковій декларації та оподатковується за базовою ставкою 18%.

У випадках, коли прибуток іноземних компаній розподіляється контролеру і отримує цей прибуток фактично, то: ставка податку в 9% застосовується у разі отримання контролюючою особою прибутку (або її частини) до моменту подання звіту про контрольовану компанію та включення зазначеної частини прибутку до загального оподатковуваного доходу; у разі, коли контролер отримує прибуток після подання фінансової звітності та додавання цього прибутку до загального доходу, який оподатковується та врахований у річній декларації до кінця наступного календарного року після звітного, відбувається перерахунок податків щодо фактичного отриманого доходу. До них застосовується ставка 9%, і подається уточнена декларація про доходи; у разі отримання контролюючою особою прибутку контрольованої компанії (його частини) після подання звіту та включення зазначеної частини прибутку до загального оподатковуваного доходу, який відображається у річній податковій декларації після закінчення другого календарного року, наступного за звітним, перерахунок податку щодо фактично отриманого доходу не здійснюється, а податок сплачується за базовою ставкою 18%.

Сума податку на доходи фізичної особи (ПДФО), яка підлягає оплаті з прибутку контрольованої іноземної компанії (як розподіленої, так і нерозподіленої),

зменшується на суму корпоративного податку або іншого аналогічного податку, що сплачується відповідно до законодавства іноземної держави, який фактично сплачено контрольованою компанією, у тому числі на суму податків, утриманих біля джерела виплати із суми доходу, отриманого контрольованою іноземною компанією.

Сума такого податку – це загальна сума податку, фактично сплачена контрольованою компанією за результатами відповідного звітного (податкового) періоду (корпоративного податку або іншого аналогічного податку, що стягується відповідно до законодавства іноземних держав – сплачена протягом звітного періоду), пропорційно частці контролю у такій контрольованій іноземній компанії, що відображається у звіті.

У цій нормі йдеться одночасно про податок, сплачений за результатами періоду, і про податок, сплачений протягом періоду, що на практиці може призвести до буквального трактування з боку фіскальних органів. Зокрема, якщо відповідно до норм законодавства іноземної юрисдикції корпоративний податок сплачується після закінчення звітного періоду, то формально сума такого податку вважається не сплаченою протягом звітного періоду та можливість її заліку для зменшення ПДФО залишається під питанням.

У разі коли контрольованої іноземної компанії (наприклад, кіпрської холдингової компанії) належить дочірнє підприємство в Україні (наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю), то суму прибутку контрольованої іноземної компанії, отриману у вигляді дивідендів від юридичних осіб України вважають сумою дивідендів, одержаних від українських юридичних осіб безпосередньо контролюючою особою. Таку суму включають до складу загального доходу оподаткування контролюючої особи звітного періоду, протягом якого контрольована компанія отримала дивіденди, і вона підлягає оподаткуванню за ставками: 5% – у разі отримання від юридичних осіб України – платників податку на прибуток (крім інституцій загального інвестування); 9% – у разі отримання від інститутів загального інвестування, суб'єктів господарювання, які не є платниками податку на прибуток [26, с. 128].

Прибуток контрольованої іноземної компанії може звільнятися від оподаткування за дотримання одночасно двох умов нижче:

- між Україною та юрисдикцією, в якій зареєстрована іноземна компанія, діє угода про уникнення подвійного оподаткування або угода про обмін інформацією; і
- виконується будь-яка з умов: контрольована іноземна компанія фактично виплачує податок на прибуток за ефективною ставкою не нижчою, ніж на 5% від базової ставки податку на прибуток підприємств в Україні. Іншими словами, ефективна ставка податку на прибуток, яку платить КВК, має бути не нижчою за 13%; частка пасивних доходів контрольованої компанії не перевищує 50% від загальної суми доходів контрольованої компанії з усіх джерел.

Щодо пасивних доходів діє застереження, згідно з яким пасивні доходи контрольованої іноземної компанії можуть бути визнані активними доходами за наявності достатньої економічної присутності (substance) у країні реєстрації контрольованої іноземної компанії, а саме: фактично виконує суттєві функції; несе ризики та використовує активи в операціях, що веде до отримання відповідних активних доходів; має необхідні ресурси для виконання зазначених функцій, управління ризиками та використання активів (кваліфікований персонал, основні фонди у власності чи користуванні, достатній власний капітал).

Незалежно від згаданих умов вище, скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії не підлягає включенню до доходу контролюючої особи у разі, якщо виконується будь-яка з умов: загальний сукупний дохід усіх іноземних компаній однієї контролюючої особи з усіх джерел за даними фінансової звітності не перевищує еквівалент 2 мільйонів євро на кінець звітного періоду; є публічною компанією; здійснює благодійну діяльність та не розподіляє доходи на користь засновників (учасників).

У такому разі контролююча особа звільняється від зобов'язання розраховувати скоригований прибуток іноземної компанії. Але це не звільняє від зобов'язання повідомляти фіскальні органи про придбання частки або контролю над контрольованою іноземною компанією, а також подання звіту про контрольовані іноземні компанії.

Слід зазначити, що ненадання контролюючою особою звіту про контрольовану іноземну компанію – тягне за собою накладення штрафу у розмірі 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Несвоєчасне подання контролюючою особою звіту про контрольовану іноземну компанію – тягне за собою накладення штрафу у розмірі одного розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, за кожен календарний день неподання, але не більше 50 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Невідображення контролюючою особою у звіті про контрольовану іноземну компанію відомостей про наявні контрольовані компанії та/або невідображення інформації щодо наявних: інформації про розмір доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг), прибутку від операційної діяльності та прибутку до оподаткування відповідно до даних фінансової звітності; розрахунку скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, розміру такого прибутку, що включається до складу загального оподатковуваного доходу контролюючої особи; інформацію про підстави звільнення від оподаткування прибутку; сум дивідендів, одержаних безпосередньо чи опосередковано через ланцюг підконтрольних юридичних осіб від українських юридичних осіб; суми прибутку, які були фактично сплачені на користь контролюючої особи; переліку операцій з нерезидентами - пов'язаними особами, а також з нерезидентами, зареєстрованими в державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України, а також з нерезидентами, організаційно-правова форма яких включена до переліку, затверджений Кабінетом Міністрів України; кількості працівників за станом на кінець звітного (податкового) року, тягне за собою накладення штрафу у розмірі 3 відсотків суми доходу або 25 відсотків скоригованого прибутку за відповідний рік, не відображених у звіті, залежно від того, яке з наступних значень є більшим, але не більше 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового

(звітнього) року, за кожний факт неподання контролюваною іноземною компанією та/або за всі не показані суми [13, с. 14].

Неповідомлення контролюючою особою контролюючого органу про отримання частки в іноземній юридичній особі, утворення без статусу юридичної особи, або про початок здійснення фактичного контролю за іноземною юридичною особою, або про відчуження частки в іноземній юридичній особі, або про припинення здійснення фактичного контролю за іноземною юридичною особою протягом 60 днів з моменту такого отримання чи відчуження, – тягне за собою накладення штрафу у розмірі 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітнього) року, за кожен такий факт;

Ненадання або надання не в повному обсязі контролюючою особою документації з трансфертного ціноутворення, інших копій первинних документів на запит контролюючого органу – тягне за собою накладення штрафу у розмірі 3 відсотків від суми доходу, за якими не було подано документацію та/або копії первинних документів, але не більше ніж 1000 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітнього) року;

Ненадання звіту про контрольовану іноземну компанія протягом 30 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну сплати фінансових санкцій (штрафів), – тягне за собою накладення штрафу у розмірі п'яти розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітнього) року, за кожний календарний день неподання звіту про контрольовану іноземну компанія, але не більше 300 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом на 1 січня податкового (звітнього) року.

Щоб уникнути зобов'язань, покладених на контролера контрольованої іноземної компанії особа може: переїхати до іншої країни на місце проживання (змінити резидентство). Наприклад, стати податковим резидентом Грузії. При цьому слід пам'ятати, що Україна використовує концепцію центру життєвих інтересів при визначенні статусу податкового резидента. Більше того, законодавством України не

передбачено спеціальної процедури «виходу» з податкового резидентства. Відповідно довести, що особа перестала бути податковим резидентом України – буде тим ще завданням; ліквідувати контрольовану іноземну компанія; відкликати довіреності із широкими повноваженнями; проконсультуватись із податковим консультантом, щоб скласти покроковий план дій.

Отже, можна резюмувати наступне: в Україні управління контрольованими іноземними компаніями регулюється Податковим кодексом України. Законодавство щодо контрольованих іноземних компаній в Україні було запроваджене з метою боротьби з ухиленням від сплати податків та забезпечення прозорості міжнародних фінансових операцій.

Контрольованою іноземною компанією вважається іноземна компанія, яка контролюється резидентом України. Контроль може здійснюватися через пряме або опосередковане володіння часткою в компанії, а також через управління або інші способи впливу на діяльність компанії.

Основні аспекти управління контрольованими іноземними компаніями в Україні включають: обов'язок декларування; оподаткування прибутку; вимоги до бухгалтерського обліку; санкції за недотримання вимог.

Управління контрольованими іноземними компаніями є важливою частиною українського податкового законодавства, яка спрямована на запобігання ухилення від сплати податків і забезпечення належного контролю за діяльністю іноземних активів українських резидентів.

3.2. Застосування плану BEPS як напрямку оптимізації податкового оподаткування підприємств

Розмивання бази оподаткування і виведення прибутку з-під оподаткування (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) - це стратегія податкового планування в багатьох транснаціональних компаніях, які намагалися ухилитися від сплати податку в юрисдикції, в якій вони провадять свою діяльність. Свій прибуток вони виводили у податкові оази, в яких у них зареєстровані пов'язані компанії, в

результаті сплачуючи податок на прибуток організацій у меншому розмірі або не сплачуючи його взагалі. Особливо це стосувалося країн, у яких прибуток у більшості випадків виводиться у зв'язку з податком на прибуток організацій.

План дій з питання протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Adion Plan on Base Erosion and Profit Shifting) було підготовлено та оприлюднено ОЕСР у 2013 році.

Виважена оцінка за результатами дослідження ОЕСР, починаючи з 2013 року, показує, що BEPS призводить до щорічного збитку у розмірі 100 – 240 млрд доларів. Таким чином, за консервативними оцінками, щорічні втрати податкових надходжень 240 мільярдів доларів за рахунок переміщення прибутку по всьому світу.

Звіт з питань BEPS, підготовлений ОЕСР, та подальші обговорення призвели до пошуку ключової галузі, на якій слід зосередитись; іншими словами, які дії бізнесу породжують BEPS і, отже, на чому ОЕСР слід зосередити зусилля у процесі моніторингу та контролю. Обговорення збузилися до таких ключових областей, як: контроль за ризиками та нематеріальними активами, використання гібридних схем, оподаткування цифрового бізнесу, питання транспарентності, внутрішньогрупові фінансові операції та заходи проти ухилення від сплати податків.

ОЕСР і G20 об'єдналися, щоб працювати разом із зазначеного податкового питання. Більше десятка країн, що розвиваються, безпосередньо брали участь у роботі, а також свій внесок зробили понад 80 юрисдикцій, що не входять до ОЕСР і G20.

Сьогодні План BEPS – це рекомендована ОЕСР методологія протидії мінімізації податків на транснаціональному рівні. Заходи щодо протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування впроваджуються в кожній окремій державі по-своєму шляхом внесення змін до податкового законодавства. Також нормотворча робота щодо впровадження плану та стандартів BEPS ведеться на міждержавному рівні. ОЕСР веде списки країн, які здійснюють недобросовісну податкову конкуренцію, списки країн, які взяли на себе зобов'язання щодо впровадження податкових стандартів Організації та ступеня запровадження цих стандартів.

Основа плану BEPS – абсолютно нова «філософія» взаємодії національних фіскальних органів із великими платниками податків, а також взаємодії таких органів між собою. Розробники документа виходять із того, що кожна держава має право протидіяти транснаціональним корпораціям у їхньому прагненні знижувати податкові зобов'язання шляхом використання низькоподаткових юрисдикцій, отримувати податкову вигоду завдяки нестиковкам податкових систем різних держав та недосконалості міжнародних угод у цій сфері, використовувати інші незаконні методи оптимізації оподаткування [2, с. 15].

Розробники плану BEPS пропонують наголосити на змінах у міжнародні типові угоди, що стосуються оподаткування, у тому числі угоди про уникнення подвійного оподаткування. Ці зміни розробляються з урахуванням накопиченої практики використання транснаціональними компаніями прогалин та недоліків міжнародних угод, що дозволяє уникати сплати податків або сплачувати їх за низькими ставками. Зміни повинні унеможливити формування доданої вартості в одній країні, а одержання прибутку від здійснення діяльності – в іншій.

Ключовими у тексті плану BEPS є 15 заходів (actions), за допомогою яких члени ОЕСР, а також інші держави можуть суттєво досягти успіху у протидії мінімізації податків на транснаціональному рівні:

1. Підготовка заходів щодо оподаткування компаній цифрового сектора.

Мета цього заходу полягає в тому, щоб виявити основні труднощі у застосуванні поточних правил міжнародного оподаткування до компаній, що ведуть діяльність у цифровому секторі, а також розробити докладні варіанти вирішення цих проблем, враховуючи загальний глобальний підхід та порядок прямого та непрямого оподаткування. План передбачає аналіз наступних питань:

- «цифрова» присутність у країні без створення оподаткованої присутності;
- віднесення вартості, що створюється внаслідок передачі інформації користувачам за допомогою продажу/надання цифрових продуктів та послуг;
- кваліфікація та визначення джерела доходу в нових моделях ведення бізнесу;

- забезпечення податкових зборів з ПДВ/податку на торговельну діяльність та надання послуг щодо діяльності міжнародних компаній, що працюють у цифровому секторі.

2. Усунення відмінностей у оподаткуванні гібридних інструментів.

Захід передбачає розробку положень Модельної конвенції ОЕСР та рекомендації щодо зміни положень національних законодавств, щоб усунути наслідки (наприклад, відсутність оподаткування в обох юрисдикціях та (або) відрахування витрат) використання гібридних фінансових інструментів. Заходи, що передбачаються в рамках цього заходу, включають:

- зміни до Модельної конвенції ОЕСР, щоб обмежити використання пілг за Угодами про уникнення подвійного оподаткування у ситуаціях, що призводять до зловживань;

- розробку положень національних законодавств, які протидіють повному звільненню лише на рівні одержувача доходу, яким виплачуюча сторона застосовує податкове відрахування;

- положення національних законодавства, які б обмежували застосування податкового відрахування по платежах, що не підлягають оподаткуванню на рівні одержувача доходу або не підлягають оподаткуванню відповідно до правил оподаткування контрольованих іноземних компаній, або інших порівнянних правил, та (або) облік у витратах для цілей оподаткування платежів, якими податкове відрахування також застосовується у іншій юрисдикції.

3. Посилення правил про «контрольовані іноземні компанії».

Правила про «контрольовані іноземні компанії» актуальні в проекті BEPS, оскільки розроблені для протидії висновку прибутку компаній-резидентів на рівень дочірніх компаній, розташованих у низькоподаткових юрисдикціях. Крім того, що ці правила припускають оподаткування прибутку в країні резидентства кінцевої материнської компанії, вони також позитивно впливають на оподаткування країни джерела доходу, оскільки обмежують переведення прибутку на низькоподаткову юрисдикцію.

4. Обмеження розмивання бази оподаткування шляхом використання відрахування процентних витрат, а також витрат за іншими інструментами фінансування. Цей захід включає аналіз ефективності різних обмежень щодо відрахування процентних витрат, а також розробку рекомендацій щодо змісту положень, що протидіють розмиванню бази оподаткування. Також передбачається розробка правил трансфертного ціноутворення щодо угод щодо надання фінансових гарантій, гарантій виконання угоди, венчурного фінансування та договорів страхування.

5. Удосконалення заходів щодо боротьби з податковими зловживаннями, зокрема, порядку обміну інформацією та вимог до фактичної присутності. Це стосується запровадження більш ефективного обміну інформацією, а також вимог щодо фактичної присутності для застосування податкових пільг.

6. Заходи, спрямовані проти зловживань, шляхом застосування угод про уникнення подвійного оподаткування. У рамках цього заходу передбачається розробка положень Модельної конвенції ОЕСР та рекомендацій щодо зміни положень національних законодавств для виключення зловживання положеннями угод про уникнення подвійного оподаткування за певних обставин.

7. Заходи проти штучного уникнення статусу постійного представництва. Визначення терміну «постійне представництво» буде переглянуто для того, щоб унеможливити випадки зловживань правилами «незалежного агента», а також структури за участю комісіонерів та штучним поділом діяльності для відповідності вимогам, що дозволяють отримувати пільги, передбачені для підготовчих та допоміжних видів діяльності [18].

8. Нематеріальні активи. У рамках цього пункту плану планується доповнити правила, що регулюють трансфертне ціноутворення, положеннями, що протидіють BEPS шляхом передачі нематеріальних активів усередині групи. Зокрема, планується:

розробка нового визначення поняття «нематеріальні активи»; забезпечення належного розподілу прибутку від передачі та використання нематеріальних активів; розробка правил щодо передачі нематеріальних активів, за якими складно провести

оцінку; внесення поправок до положення про порядок розподілу витрат між взаємозалежними особами. Очікуваним результатом цього пункту Плану є внесення змін до Керівництва ОЕСР з трансфертного ціноутворення, а також до Модельної конвенції ОЕСР.

9. Ризики та капітал. У рамках цього пункту планується доповнити правила, що регулюють трансфертне ціноутворення, заходами, що протидіють BEPS, внаслідок передачі надмірного обсягу ризиків або розподілу капіталу всередині групи, особливо щодо штучного перенесення прибутку внаслідок прийняття договірних ризиків або надання капіталу. Необхідно розробити заходи, які б забезпечили відповідність отриманого доходу та виробленої вартості.

10. Інші угоди із високим рівнем ризику.

Планується доповнити правила, що регулюють трансфертне ціноутворення, положеннями, що протидіють BEPS через здійснення угод з високим рівнем ризику між взаємопов'язаними особами, шляхом: уточнення порядку застосування методів підтвердження ринкового рівня цін товарів та послуг з метою оподаткування, зокрема методу розподілу прибутку; запровадити заходи, що протидіють звичайним способам розмивання бази оподаткування, таким як, виплата винагороди за надання управлінських послуг, а також облік для цілей оподаткування витрат головної організації.

Зазначу також, що трансферне ціноутворення – це встановлення ціни на товари та послуги, що реалізуються між пов'язаними юридичними особами у рамках одного бізнесу. Наприклад, якщо дочірня компанія продає товари материнській компанії, вартість цих товарів, виплачена материнською компанією дочірній компанії, є трансфертною ціною. Трансферне ціноутворення може застосовуватися як метод розподілу прибутку з метою віднесення чистого прибутку (або збитку) до оподаткування транснаціональної корпорації на країни, де вона веде свій бізнес.

11. Розробка порядку збору та аналізу інформації про розмивання бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування. Очікуваним результатом цього пункту плану є рекомендації щодо типу інформації та методології для аналізу інформації.

12. Розробка вимог щодо обов'язкового розкриття платниками податків інформації про угоди з використанням схем агресивного податкового планування.

Передбачається розробка рекомендацій щодо обов'язкового розкриття інформації про агресивні або неправомірні угоди, режими або структури, з урахуванням витрат для податкових органів та бізнесу, а також досвіду інших країн у реалізації цих заходів.

Міжнародні податкові схеми є пильним об'єктом вивчення. В рамках цього етапу буде проаналізовано поняття «податкової вигоди», а також розроблено модельні угоди щодо обміну інформацією щодо міжнародних податкових схем між податковими органами. Очікуваним результатом цього пункту плану є рекомендації щодо зміни положень національних законодавств.

13. Перегляд вимог щодо підготовки документації з трансфертного ціноутворення. Податкові органи часто мають труднощі з розумінням повного ланцюжка створення вартості, що призводить до труднощів у застосуванні принципу «витягнутої руки» та збільшує можливості для зловживань у рамках BEPS.

14. Удосконалення механізмів вирішення спорів. У рамках цього пункту плану передбачається розробка механізму вирішення проблем, пов'язаних із застосуванням угод, зокрема, таких як відсутність положень про арбітражне вирішення спорів, а також можливість відмови у доступі до цієї процедури та арбітражному розгляді.

15. Розробка багатостороннього інструменту для внесення змін до двосторонніх угод. Цей захід спрямований на якнайшвидшу реалізацію вищезгаданих пунктів проекту. Будь-які зміни до Модельної конвенції ОЕСР не будуть мати прямого впливу на двосторонні угоди, і зміна цих угод вимагатиме багато часу. Таким чином, передбачається розробка багатосторонньої угоди для внесення змін до двосторонніх угод для забезпечення інноваційного підходу у питаннях міжнародного оподаткування [5, с. 56].

Слід зазначити, що характер дій в сфері BEPS можна охарактеризувати як інструменти «м'якого права», які не є юридично обов'язковими, але очікується, що вони будуть належним чином реалізовані у країнах з єдиною позицією щодо цього питання. Результати минулих років у цій галузі були скоріше позитивними.

Були узгоджені мінімальні стандарти, зокрема у випадках, коли дії з боку окремих країн не надавали негативного впливу інші країни (зокрема несприятливий вплив, що з конкуренцією). Визнаючи необхідність створення рівних умов для всіх, члени ОЕСР та G20 зберігали відданість послідовній реалізації заходів у контексті необґрунтованого застосування податкових угод (англ. *treaty shopping*), обміну інформацією між країнами, боротьби зі шкідливою податковою практикою та вдосконалення методів вирішення спорів. Крім того, існуючі стандарти були оновлені і виконуватимуться.

Проте варто зазначити, що не всі учасники схвалили базові стандарти щодо податкових договорів або трансферного ціноутворення в області BEPS. В інших областях, наприклад, рекомендації щодо гібридних схем податкового планування та передова практика з відрахування відсоткових витрат, країни погодили загальний напрям податкової політики. Згодом очікується досягнення спільної позиції за рахунок узгоджених загальних підходів, що дозволить визначити, чи необхідно закріплення таких заходів як мінімальні стандарти в майбутньому. Країни, які приєднуються до ініціатив щодо обов'язкового розкриття інформації або до законодавства про контрольовані іноземні компанії, також спиратимуться на методичне керівництво, засноване на передовому досвіді.

Остаточний пакет заходів у галузі BEPS надає країнам інструменти, які гарантують, що прибутки оподатковуються там, де виконується господарська діяльність, що приносить прибуток, і де створюється вартість. Водночас він забезпечує більшу визначеність для бізнесу за рахунок скорочення спорів щодо застосування міжнародних податкових правил та стандартизації вимог щодо відповідності.

Таким чином, впровадження плану BEPS має значний вплив на податкове планування підприємств, оскільки він спрямований на обмеження агресивних податкових стратегій.

На мій погляд, можна виділити такі основні напрямки впровадження плану BEPS:

1) *підвищення прозорості*: введення звітності по країнам (Country-by-Country Reporting, CbCR), що вимагає від великих багатонаціональних підприємств надання детальної інформації про їхню діяльність у кожній юрисдикції; посилення вимог до розкриття інформації про податкові угоди;

2) *гармонізація податкового законодавства*: встановлення загальних принципів для уникнення подвійного оподаткування; удосконалення норм про трансфертне ціноутворення, щоб забезпечити відповідність цін між афілійованими компаніями ринковим умовам;

3) *протидія агресивним податковим практикам*: введення правил обмеження вирахування відсотків по позиках, які використовуються для зниження податкової бази; застосування заходів проти зловживання податковими угодами; застосування BEPS як напрямку оптимізації податкового оподаткування.

Для підприємств, що займаються податковим плануванням, важливо адаптуватися до нових вимог BEPS для мінімізації податкових ризиків і збереження ефективності бізнес-операцій. Основні стратегії у цьому аспекті можуть включати етапи щодо перегляду трансфертного ціноутворення, тобто забезпечення відповідності внутрішньогрупових цін ринковим умовам; документування та обґрунтування політики трансфертного ціноутворення для уникнення суперечок з податковими органами.

Крім того, важливим аспектом є структуризація міжнародних операцій, що включає оптимізацію ланцюгів поставок і корпоративної структури з урахуванням нових вимог BEPS, а також розгляд можливості використання нових юрисдикцій для ведення бізнесу, де податкові правила більш сприятливі та відповідають вимогам прозорості

І, звичайно, поліпшення податкової звітності через впровадження системи автоматизованої звітності для своєчасного і точного подання інформації, а також використання сучасних ІТ-рішень для збору і аналізу даних, необхідних для звітності CbCR та інших вимог.

Відтак, план BEPS спрямований на значне обмеження можливостей для агресивного податкового планування, що змушує підприємства переглядати свої

стратегії. Виконання вимог BEPS потребує значних змін у підходах до податкового планування, підвищення прозорості та відповідності міжнародним стандартам. Це, в свою чергу, може сприяти більш стійкому і справедливому податковому середовищу на глобальному рівні.

Висновки до розділу 3

З 1 січня 2022 року в Україні почав діяти режим контрольованих іноземних компаній. Це означає, що у фізичних та юридичних осіб, які володіють прямо або опосередковано часткою в іноземній компанії, або контролюють іноземну компанію, виникають зобов'язання в Україні щодо подання звітності та сплати податків з нерозподіленого прибутку контрольованих іноземних компаній.

В Україні управління контрольованими іноземними компаніями регулюється Податковим кодексом України. Законодавство щодо контрольованих іноземних компаній в Україні було запроваджене з метою боротьби з ухиленням від сплати податків та забезпечення прозорості міжнародних фінансових операцій.

Контрольованою іноземною компанією вважається іноземна компанія, яка контролюється резидентом України. Контроль може здійснюватися через пряме або опосередковане володіння часткою в компанії, а також через управління або інші способи впливу на діяльність компанії.

Основні аспекти управління контрольованими іноземними компаніями в Україні включають: обов'язок декларування; оподаткування прибутку; вимоги до бухгалтерського обліку; санкції за недотримання вимог.

Управління контрольованими іноземними компаніями є важливою частиною українського податкового законодавства, яка спрямована на запобігання ухилення від сплати податків і забезпечення належного контролю за діяльністю іноземних активів українських резидентів.

Розмивання бази оподаткування і виведення прибутку з-під оподаткування (BEPS) - це стратегія податкового планування в багатьох транснаціональних компаніях, які намагалися ухилитися від сплати податку в юрисдикції, в якій вони провадять свою діяльність.

Ключовими у тексті плану BEPS є 15 заходів, за допомогою яких члени ОЕСР, а також інші держави можуть суттєво досягти успіху у протидії мінімізації податків на транснаціональному рівні:

- 1) підготовка заходів щодо оподаткування компаній цифрового сектора;

- 2) усунення відмінностей у оподаткуванні гібридних інструментів;
- 3) посилення правил про «контрольовані іноземні компанії»;
- 4) обмеження розмивання бази оподаткування шляхом використання відрахування процентних витрат, а також витрат за іншими інструментами фінансування;
- 5) удосконалення заходів щодо боротьби з податковими зловживаннями, зокрема, порядку обміну інформацією та вимог до фактичної присутності;
- 6) заходи, спрямовані проти зловживань, шляхом застосування угод про уникнення подвійного оподаткування;
- 7) заходи проти штучного уникнення статусу постійного представництва;
- 8) нематеріальні активи;
- 9) ризики та капітал;
- 10) інші угоди із високим рівнем ризику;
- 11) розробка порядку збору та аналізу інформації про розмивання бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування;
- 12) розробка вимог щодо обов'язкового розкриття платниками податків інформації про угоди з використанням схем агресивного податкового планування;
- 13) перегляд вимог щодо підготовки документації з трансфертного ціноутворення;
- 14) удосконалення механізмів вирішення спорів;
- 15) розробка багатостороннього інструменту для внесення змін до двосторонніх угод.

Таким чином, впровадження плану BEPS має значний вплив на податкове планування підприємств, оскільки він спрямований на обмеження агресивних податкових стратегій.

ВИСНОВКИ

Підсумувавши вищевикладений матеріал кваліфікаційної роботи, можна сформулювати наступні висновки.

1. Офшорні зони виникли як реакція на жорсткі податкові режими та економічні кризи в різних країнах. Вони пропонують вигідні умови для бізнесу, такі як низькі або нульові податки, спрощені вимоги до звітності та високий рівень конфіденційності. Історично офшорні зони почали з'являтися у XX столітті як інструмент для залучення іноземного капіталу і стимулювання економічного зростання.

Історичні передумови виникнення офшорних зон можна коротко поділити на такі основні періоди: стародавні практики; міжнародні банківські центри; післявоєнний період; глобалізація та інформаційні технології; регуляторні зміни.

Офшорні зони є важливим елементом сучасної глобальної економіки, надаючи компаніям та інвесторам можливості для оптимізації податкових зобов'язань і зниження регуляторного тиску. Їх виникнення та розвиток були обумовлені багатьма історичними, економічними та політичними факторами.

Сьогодні офшорні зони продовжують відігравати значну роль у міжнародному фінансовому ландшафті, хоча й залишаються об'єктом критики через можливі зловживання, пов'язані з ухиленням від податків і відмиванням грошей.

2. Офшорні зони можна класифікувати за різними критеріями, такими як рівень податкових ставок, регуляторні вимоги та ступінь конфіденційності. Основні типи включають класичні офшорні юрисдикції, міжнародні фінансові центри та зони з спеціальними економічними умовами.

Щодо основних типів офшорних зон, то до них належать: класичні офшорні зони; юрисдикції з низьким оподаткуванням; юрисдикції з особливими податковими режимами; юрисдикції з високим рівнем конфіденційності; юрисдикції з спеціальними економічними зонами.

3. На сучасному етапі діяльність офшорних зон зазнає значних змін під впливом глобалізації та міжнародних ініціатив щодо боротьби з ухиленням від

сплати податків. Впровадження плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) та посилення співпраці між країнами в рамках обміну податковою інформацією значно ускладнили використання офшорів для незаконних схем.

Найбільш значущі тенденції, які впливають на офшорну діяльність: зміни в законодавстві; зростання регулювання; переміщення бізнес-процесів; фокус на вартості та ефективності; технологічний прорив; зміна «географічного обличчя».

Світові тенденції в офшорній діяльності 2024 року відображають значні зміни, спричинені технологічними інноваціями, демографічними зрушеннями та появою нових регіональних центрів.

4. Офшорні схеми часто використовуються для зменшення податкових зобов'язань шляхом переміщення прибутків до юрисдикцій з нижчими податковими ставками. Це може включати створення дочірніх компаній в офшорних зонах, використання трансфертного ціноутворення та інших методів мінімізації податків.

Офшорні схеми в податковому плануванні використовуються підприємствами для мінімізації податкових витрат і максимізації прибутку. Основна ідея полягає у використанні юрисдикцій з низькими або нульовими податковими ставками для реєстрації компаній або проведення фінансових операцій. Це дозволяє компаніям зменшити свої податкові зобов'язання в країнах з високими податковими ставками.

5. Договори про уникнення подвійного оподаткування відіграють ключову роль у податковому плануванні, забезпечуючи запобігання подвійного оподаткування прибутків та доходів. В Україні діє низка таких договорів, що сприяє оптимізації податкових платежів для підприємств, що здійснюють міжнародну діяльність.

6. Оптимізація податкового навантаження в Україні може здійснюватися шляхом використання податкових пільг, спеціальних економічних зон, а також офшорних схем. Важливим є дотримання законодавства та міжнародних норм, щоб уникнути санкцій і штрафів.

Щодо аналізу методів оптимізації податкового оподаткування підприємств в Україні, то це може бути складним завданням, оскільки це поле постійно змінюється через удосконалення законодавства та розвиток податкової практики. Однак, деякі

загальні методи оптимізації можна виділити: використання податкових пільг та стимулів; виведення прибутку за межі країни; використання податкових переписок та правових прогалин; оптимізація структури власності та операцій; використання податкових консультантів та експертів; ретельне планування фінансових операцій.

7. Контрольовані іноземні компанії є важливим інструментом для управління офшорними активами. В Україні впроваджено правила щодо контрольованих іноземних компаній, які вимагають звітування про іноземні компанії та сплати податків з їх прибутків. Це сприяє підвищенню прозорості та запобіганню ухилення від податків.

В Україні управління контрольованими іноземними компаніями регулюється Податковим кодексом України. Законодавство щодо контрольованих іноземних компаній в Україні було запроваджене з метою боротьби з ухиленням від сплати податків та забезпечення прозорості міжнародних фінансових операцій.

Основні аспекти управління контрольованими іноземними компаніями в Україні включають: обов'язок декларування; оподаткування прибутку; вимоги до бухгалтерського обліку; санкції за недотримання вимог.

8. План BEPS, розроблений ОЕСР, спрямований на боротьбу з агресивним податковим плануванням, яке призводить до розмивання податкової бази та переміщення прибутків. Виконання рекомендацій плану BEPS допоможе українським підприємствам здійснювати відповідальне податкове планування та уникати санкцій з боку міжнародних організацій.

Крім того, впровадження плану BEPS має значний вплив на податкове планування підприємств, оскільки він спрямований на обмеження агресивних податкових стратегій.

Використання офшорних зон може бути ефективним інструментом податкового планування для українських підприємств, за умови дотримання законодавства та міжнародних норм. Важливо забезпечити баланс між оптимізацією податків і відповідальністю перед державою та суспільством. Ефективне управління контрольованими іноземними компаніями, використання договорів про уникнення

подвійного оподаткування та впровадження плану BEPS можуть значно підвищити ефективність податкового планування і зменшити ризики для підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баймуратов М.О. Зоріна О.І. Офшорні зони у сучасному всесвіті: питання теорії та практики. Одеса: Фенікс, 2010. 174 с.
2. Балбекова О. Огляд можливих юрисдикцій для розміщення та реєстрації холдингової компанії. О. Балбекова. Юридичний радник. 2009. № 29. С. 13-22.
3. Баула О. Особливості еволюції офшорних зон в умовах глобалізації економіки. Економіст. 2012. № 1. С. 16-18.
4. Безгубенко О.Ю. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі. Економіст. 2008. № 1. С. 51-53.
5. Бозуленко О.К. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі. Економіст. 2010. № 8. С. 51-59.
6. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: підручник / С. Я. Боринець. 2-ге вид. Київ: Знання, 2006. 494 с.
7. Волкова Ю.О. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 1. С. 43-48.
8. Вороніна А.М. Еволюція офшорного бізнесу. Фінанси і кредит. 2006. № 13. С. 42-47.
9. Гобела В.В. Офшоризація економіки в конструкті економічної безпеки держави. Scientific Horizons. 2020. Vol.23. № 12. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/11515/1/SH_2020_23_12_109-120.pdf.
10. Гурова Т.А., Єфременко А.В. Офшорні зони як спосіб збереження капіталу в нестабільній економічній ситуації. 2019. URL: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Economics/2_120892.doc.htm.
11. Губко А. М. Переваги і недоліки офшорних компаній. Главбух. 2009. № 9. С. 67-73.
12. Єрмоленко В. Офшори у світі: 7 ключів для розуміння. Hromadske. 2016. С. 20-22.

13. Живіхіна О.С. Регулювання офшорного бізнесу в цілях удосконалення податкового планування: автореф. дис. канд. екон. наук: 478 08.00.10. Москва, 2013. 23 с.
14. Ільїн В., Кузьмич С. Оптимізація податкового тягара підприємств: вітчизняний та зарубіжний досвід. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. № 1. С. 29-37.
15. Катуршин Б. Лагідна деофшоризація. Економічна правда. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/12/8/680496/>.
16. Комар І.С. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку, Ефективна економіка. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3111>.
17. Косе Д.Д. Місце правового режиму оподаткування офшорної території у сфері регулювання економічних відносин. Часопис Київського університету права. 2008. № 1. С. 18-23.
18. Копитко М. І. Використання офшорних зон як спосіб ухилення від оподаткування. Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка. 2021. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2021_1_9.
19. Лебідь О.В. Особливості діяльності офшорних зон та їх роль у системі світових фінансових центрів. Бізнес Інформ. 2019. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_11_40.
20. Леган І.М., Супрунова І.В. Офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. Право та державне управління. 2021. № 2. С. 133-139.
21. Луцишин З., Южаніна Н., Фролова Т., Мазур М., Перебийніс Д. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фіскальної безпеки. Міжнародна економічна політика. 2019. № 1. С. 70-112.
22. Луцишин З. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. Міжнародна економічна політика. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2019_2_5.
23. Омельчук Є. Вільні економічні зони: переваги і недоліки. Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. 2010. № 33. С. 104-121.

24. Платонова І.М. Еволюція стратегії офшорного бізнесу: погляд із майбутнього. Фінанси, гроші, інвестиції. 2008. № 4. С. 28-34.
25. Репецький В. М. Дипломатичне і консульське право: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2006. 372 с.
26. Тютюник І.В., Кобушко Я.В. (2018). Інструменти мінімізації податкового навантаження економічними суб'єктами в Україні: порівняльний аналіз та ефекти від застосування. Економічний аналіз. 2018. № 28. С. 122-130.
27. Фінансово-економічний словник. URL: <http://fes.net.ua/?p=135>.
28. Фінансові офшори [Текст]: навч. посіб. для студ. ВНЗ III–IV рівнів акредитації / М.І. Карлін, О.В. Борисюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 240 с.
29. Франчук В.І., Пришла А.С. Основні наукові підходи до визначення поняття «офшорні зони», Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2015. № 1. С. 229-237.
30. Чеберяко О. В. Сутність офшорної фінансової діяльності та її вплив на економіку України. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. № 118 (2). С. 46-59.
31. Шкурат М, Кукель Г., Штефан Л., Мазур В. Розвиток індустрії 4.0 в ЄС: особливості та фінансове забезпечення в умовах постпандемійного відновлення. Financial and credit activity problems of theory and practice. Том 2. Випуск 43. С. 213-220.
32. Ярошевич В., Сарган А. Офшорний сегмент світової економіки: еволюція та тенденції розвитку. Банківський веснік. Сакавік, 2013. С. 33-39.
33. World Investment Report (WIR) 2021: Reforming International Investment Governance, N.Y. & Geneva: UNCTAD, 2021. 218 p.